

**ARUANNE LÕIMUMISVALDKONNA
ARENGUKAVA „LÕIMUV EESTI 2020“
TÄITMISE KOHTA 2019. AASTAL**

Kultuuriministeerium 2020

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	3
Valdkonna trendid	4
1. ÜLEVAADE ARENGUKAVA JA SELLE RAKENDUSPLAANI TÄITMISEST ALAEESMÄRKIDE KAUPA 2019. AASTAL	8
1.1 Alaesmärk 1. Lõimumist toetavad hoiakud ja väärtused on Eesti ühiskonnas kinnistunud	8
1.2 Alaesmärk 2. Vähelõimunud välispäritolu taustaga püsielanike osalemine ühiskonnas on kasvanud Eesti kodakondsuse omandamise ning uute ühiskondlike teadmiste kaudu	15
1.3 Alaesmärk 3. Uussisserändajad on Eesti ühiskonnas kohanenud.....	19
2. TEISTE ARENGUKAVADE KAUDU ELLUVIIDUD LÕIMUMISEESMÄRGID.....	23
2.1 Eesmärk 4. Eesti keelest erineva emakeelega õpilastel on konkurentsivõimelised teadmised ja oskused eestikeelses keskkonnas toimetulekuks.....	23
2.2 Eesmärk 5. Eesti keelest erineva emakeelega noorte aktiivne osalemine noorsootöös ja tihedate kontaktide loomine eestikeelsete eakaaslastega	27
2.3 Eesmärk 6. Eesti keelest erineva emakeelega elanikele on tagatud võimalused täiendada oma teadmisi ja oskusi konkurentsivõimeliseks osalemiseks tööturul.	28
3. ARENGUKAVA JUHTIMINE, ELLUVIIMINE JA SEIRE.....	31
4. ARENGUKAVA ELLUVIIMISE MAKSUMUS 2019. AASTAL.....	33
5. ÜLEVAADE OLULISEMATEST ARENGUKAVA TEGEVUSTEST 2020. AASTAL..	34

LISA 1. ARENGUKAVA RAKENDUSPLAANI TÄITMINE 2019. AASTAL

SISSEJUHATUS

„Lõimuv Eesti 2020“ (edaspidi lõimumiskava) on valdkondlik arengukava, mis sätestab Eesti lõimumispoliitika alused ja eesmärgid ning nende saavutamiseks vajalikud meetmed ja tegevused. Arengukava rakendusplaani aastateks 2018–2020 kiitis heaks Vabariigi Valitsus 17. mail 2018 korraldusega nr 125. Vastavalt lõimumiskavas sätestatule esitab kultuuriminister Vabariigi Valitsusele üks kord aastas lõimumiskava täitmise aruande arengukavas ja rakendusplaanis esitatud eesmärkide saavutamise ning meetmete tulemuslikkuse kohta.

Lõimumiskava üldeesmärk on sotsiaalselt sidus Eesti ühiskond, kus erineva keele- ja kultuuritaustaga inimesed osalevad aktiivselt ühiskonnaelus ning jagavad demokraatlikke väärtusi. Üldeesmärgi saavutamiseks on arengukavas seatud kolm alaeesmärki: 1) lõimumist toetavad hoiakud ja väärtused on Eesti ühiskonnas kinnistunud (alaeesmärk 1), 2) vähelõimunud välispäritolu taustaga püsielanike osalemine ühiskonnas on kasvanud Eesti kodakondsuse omandamise ning uute ühiskondlike teadmiste kaudu (alaeesmärk 2) ja 3) uussisserändajad on Eesti ühiskonnas kohanenud (alaeesmärk 3)¹.

Lisaks viiakse lõimumiseesmärke ellu teiste arengukavade, sh „Eesti elukestva õppe strateegia 2020“, „Eesti keele arengukava 2011–2017“, „Noortevaldkonna arengukava 2014–2020“, „Heaolu arengukava 2016–2030“ ning konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ kaudu. Nimetatud arengukavade raames viiakse ellu kolme lõimumiskava eesmärki: 1) eesti keelest erineva emakeelega õpilastel on konkurentsivõimelised teadmised ja oskused eestikeelses keskkonnas toimetulekuks (eesmärk 4), 2) eesti keelest erineva emakeelega noored osalevad aktiivselt noorsootöös ja neil on tihedad kontaktid eestikeelsete eakaaslastega (eesmärk 5) ja 3) eesti keelest erineva emakeelega tööealistele elanikele on tagatud võimalused täiendada oma teadmisi ja oskusi konkurentsivõimeliseks osalemiseks tööturul (eesmärk 6).

Arengukava kolme alaeesmärgi saavutamist toetavad kaheksa meetet ja teiste arengukavade raames elluviidava kolme eesmärgi viis meetet. Nende saavutustaset kajastavad 2018.–2020. aastal seatud 15 meetmeindikaatorit arengukavas ja 25 indikaatorit detailses rakendusplaanis.

Rakendusplaani täitmise aruande eelarvelised vahendid olid planeeritud 2019. aasta riigieelarves ja riigi eelarvestrateegias 2019–2022. Rakendusplaani aruande koostas Kultuuriministeerium Haridus- ja Teadusministeeriumi, Justiitsministeeriumi, Rahandusministeeriumi, Siseministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi, SA Innove ja Integratsiooni Sihtasutuse (edaspidi INSA) ning Eesti Rahvusringhäälingu (edaspidi ERR) esitatud andmete põhjal.

Aruande lisa 1 annab ülevaate 2019. aastal kasutatud ja planeeritud eelarvelistest vahenditest rakendatud meetmete kaupa.

---

¹ Lõimumiskava uussisserändajatele, k.a rahvusvahelise kaitse saajatele suunatud tegevused on kõige enam seotud siseturvalisuse arengukava 2015–2020 programmiga „Tasakaalustatud kodakondsus- ja rändepoliitika“, mille kohaselt lõimumispoliitika arvestab kodakondsus- ja rändepoliitika valdkondades toimuvaid arenguid ning tagab sihtgrupile paindlikke meetmeid ja lahendusi.

Valdkonna trendid

Ühiskonna sidusus on olulistest võtmevaldkondades suurenenud: tööturulõhed eestlaste ja teistest rahvustest inimeste vahel vähenesid 2019. aastal, paranenud on eesti keele tasemeeksamite sooritus ning suurenenud ETV+ vaadatavus venekeelse elanikkonna seas.

Samas on rida väljakutseid, mis vajavad endiselt lahendamist: eesti keele oskus põhikooli lõpus ei ole kõigil õpilastel piisav õpingute edukaks jätkamiseks keskkariduse tasemel ja Eesti kodakondsust taotletakse üha vähem.

Rahvastikuregistri 01.03.2020 andmete kohaselt elab Eestis 1 337 837 elanikku, kellest 1 132 594 on Eesti Vabariigi kodanikud. Määratlemata kodakondsusega inimeste arv, kelle elukoht on registreeritud Eestis, on 70 756 (5,3% elanikest). Teiste riikide kodanike arv, kelle elukoht on registreeritud Eestis, on 134 487 (suurim osakaal on Venemaa Föderatsiooni kodanikel (85 812), järgnevad Ukraina kodakondsusega isikud (10 589)).

Eesti rahvaarv on juba viiendat aastat järjest kasvanud, kuna sisseränne on olnud suurem kui väljaränne ja negatiivne loomulik iive. **2019. aastal sai tähtajalise elamisloa või -õiguse 11 453 inimest, neist 7435 kolmandate riikide kodanikku ja 4018 EL-i, EMP või Šveitsi kodanikku.**² Euroopa Liidust tuleb Eestisse elama enim Soome ja Läti kodanikke, kolmandatest riikidest saabujate hulgas on enim Ukraina ja Venemaa Föderatsiooni kodakondsusega inimesi.

Kolmandatest riikidest pärit sisserände peamised põhjused 2019. aastal olid töötamine (3155), pereränne (2492) ja õppimine (1492). Võrreldes eelmiste aastatega on enim kasvanud pererändajate, aga ka töörändajate arv, õpirändajate arv on jäänud enam-vähem stabiilseks. Nagu 2018. aastal, täitus ka 2019. aastal sisserände piirarv juba aasta esimesel kuul.

2019. ja 2018. aastal naturaliseerus vastavalt 751 ja 760 inimest, 2017. aastal 878 inimest, 2016. aastal omandas Eesti kodakondsuse 1771 inimest³ ja 2015. aastal naturaliseerus 891 inimest.

Määratlemata kodakondsusega isikute arv samuti vähenes. 2018. aasta lõpus omas kehtivat elamisluba või -õigust 77 876 määratlemata kodakondsusega isikut, 2019. aasta lõpuks oli neid 75 607⁴.

2019. aasta tööjõu-uuringu andmed näitavad teistest rahvustest elanike tööturu olukorra paranemist. Muu emakeelega hõivatute arv suurenes ja töötus vähenes. 15–74-aastaste teistest

---

² Politsei- ja Piirivalveameti ja Rahvastikuregistri andmed seisuga 08.01.2020. Välismaalaste seaduse alusel tehtud tähtajalise elamisloa ja -õiguse otsused ja 2019. aastal registreeritud tähtajaliste elamisõiguste arv. Andmed ei sisalda püsivalt Eestisse elama asumiseks antud tähtajaliste elamislubade arvu.

³ Eesti kodakondsuse saanute arvu suurenemist mõjutasid 1. jaanuarist 2016. aastal jõustunud kodakondsuse seaduse muudatused. Selle kohaselt said alla 15-aastased alaealised, kes on Eestis sündinud või kes asuvad kohe pärast sündi koos vanematega Eestisse püsivalt elama, sünni hetkest alates naturalisatsiooni korras Eesti kodakondsuse. Samuti said naturalisatsiooni korras Eesti kodakondsuse alla 15-aastased määratlemata kodakondsusega isikute lapsed. Naturalisatsioonile aitas kaasa kodakondsuse omandamise menetluslike nõuete lihtsustamine: kaotati 6-kuuline ooteaeg ja loobuti nõudest, et taotleja peab püsivalt Eestis elama viis järjestikust aastat.

⁴ Politsei- ja Piirivalveameti andmed seisuga 07.01.2020

rahvustest elanike hõivemäär kasvas aastaga 64,3%-lt 66%-ni ning töötuse määr vähenes samal ajal 7,1%-lt 5,9%-ni. Teistest rahvustest elanike hõive kasvu põhjustas eelkõige naiste hõive suurenemine: 2018. aastal moodustas see 59,3%, 2019. aastal kasvas muukeelsete naiste hõivemäär 61,4%-ni. 2019. aastal oli erinevus töötuse määras eestlaste (3,8%) ja teistest rahvustest elanike vahel 1,55 korda, mis jäi võrreldes 2018. aastaga samale tasemele.

Muu emakeelega hõivatute arv kerkis eelkõige keskmisest madalama palgaga teenindusettevõtetes, näiteks kaubanduses ja turismis. 2019. aastal töötas teenindus- ja müügitöötajatena 13,6% muukeelsetest ja 12,9% eestlastest, lihttöölisena 12% teistest rahvustest inimestest ja 6,8% eestlastest. Tippspetsialiste oli eestlaste hulgas 23,9% ja teistest rahvustest töötajate seas 16,2%, juhtidena töötas 11,8% eestlastest ja 7,8% muu emakeelega inimestest.⁵

Tööturu olukorda mõjutavad eesti keele oskus, haridustee valikud, kultuurist tulenevad hoiakud, vähene mobiilsus või soostereotüübid, samuti struktuursed tegurid, nagu näiteks töökollektiivide ja ametialane rahvuspõhine segregatsioon, regionaalsed eripärad ning erinev infoväli.

ETV+ programmi vaadatavus on kasvanud ning tulemused kinnitavad, et enam vaatajaid on ETV+ kanali üles leidnud. 2019. aastal jätkus telekanali ETV+ avamisest alguse saanud ERR-i telekanalite vaatamise kasv – seda eelkõige muust rahvusest elanike arvelt. Kui 2016. aastal vaatas ETV+ kanalit vähemalt 15 minutit nädalas 14,3% venekeelsest elanikkonnast, siis 2019. aastal jälgis kanalit 22,5% muust rahvusest inimestest. ETV+ kanalit vaatas reaalselt vähemalt 15 minutit nädalas keskmiselt 148 000 inimest vanuses 4+. 2018. aastaga võrreldes on ETV+ kanali nädalane vaatajate arv kasvanud 5000 inimese võrra.⁶

Eesti õppekeelega koolide õpilaste tulemused lugemises, matemaatikas ja loodusteadustes on endiselt paremad kui vene õppekeelega koolide tulemused. 2019. aastal avaldatud PISA 2018 uuringus olid eesti õppekeelega koolide õpilaste lugemise tulemused oluliselt paremad kui vene õppekeelega õpilaste tulemused, vastavalt 534 ja 492 punkti, matemaatikas 531 ja 502 punkti. Loodusteadustes oli eesti õppekeelega õpilaste keskmine sooritus 541 punkti ja vene õppekeelega koolide õpilaste sooritus 499 punkti.⁷

Põhikooli lõpuks oskas 70,5% eesti keelest erineva emakeelega õpilastest eesti keelt vähemalt tasemel B1⁸. See on veidi enam kui viimastel aastatel keskmiselt. Ainult vene õppekeeles põhikooli lõpetajate⁹ hulgas on B1-tasemel eesti keelt oskajaid 62,5% (kui ka keelekümblust arvestada, siis 67%). See tulemus on pisut parem kui varasematel aastatel.

⁵ Allikas: Statistikaamet (2020). Tööturu aastastatistika. TT2149: Hõivatud rahvuse ja ametiala pearühma järgi.

⁶ Allikas: Kantar Emor (2020). „Teleauditooriumi Mõõdikuuring“. ETV+ vaatajate osakaal nädalas (% sihtrühmast, kes vaatas kanalit vähemalt 15 minutit nädalas). Sihtrühm: 4-aastased ja vanemad Eesti elanikud.

Kui 2018. aastal vaatas ERR-i telekanaleid nädalas vähemalt 15 minutit 27,3% muust rahvusest inimestest (vanuses 4 eluaastat ja enam), siis 2019. aastal jälgis ERR-i telekanaleid juba 29% samast grupist.

⁷ Allikas: SA Innove (2019). PISA 2018. „Eesti tulemused. Eesti 15-aastaste õpilaste teadmised ja oskused funktsionaalses lugemises, matemaatikas ja loodusteadustes.“

⁸ Kuna järjepidevalt on kasvanud nii keelekümbuses kui ka eesti õppekeeles õppivate eesti keelest erineva emakeelega õpilaste arv, kellest osa teeb eesti keele kui esimese keele eksami, arvutati 2015. aastast eesti keele oskuse tase kõigi muu emakeelega õpilaste hulgas.

⁹ St põhikooli lõpetajate hulgas, kes teevad B1-tasemeeksamiga ühildatud eesti keele kui teise keele põhikooli lõpueksami.

Eesti keele oskus põhikooli lõpus ei ole kõigil õpilastel praegu siiski piisav õpingute edukaks jätkamiseks keskhariiduse tasemel ja sealt edasi kõrghariiduses.

Eesti keel teise keelena põhikooli lõpueksami ja gümnaasiumi riigieksami keskmine sooritustulemus pole võrreldes 2018. aastaga muutunud – see jäi vastavalt 69 ja 75 punkti tasemele.

Pärast gümnaasiumide eestikeelsele õppele üleminekut on gümnaasiumilõpetajate eesti keele oskus mõnevõrra paranenud. Eesti keele kui teise keele riigieksami vähemalt 60% tulemusega sooritanute osakaal eksamil käinud gümnaasiumilõpetajate arvust on 2019. aastal 77,4% (2012. aastal 70,3%). Kasvanud on ka nende noorte osakaal, kes sooritavad B2-taseme eksami kõrgel tasemel (üle 75 punkti) ja võiksid teha gümnaasiumi lõpus C1-taseme eksami – viimastel aastatel on ligi 2/3 eesti keele kui teise keele riigieksami sooritanutest saanud nii kõrge tulemuse.¹⁰

Eesti keele tasemeeksamite sooritustulemus jäi võrreldes 2018. aastaga peaaegu samale tasemele. **2019. aastal sooritas SA Innove korraldatud eesti keele tasemeeksami kas A2, B1, B2 või C1 tasemel 57,4% eksamil käinutest, mis on 1 protsendipunkt kõrgem kui 2018. aastal.**

Madala haridustasemega mittetöötavate ja -õppivate 18–24-aastaste eesti emakeele ja eesti keelest erineva emakeelega noorte osakaalu (%) erinevus on võrreldes 2018. aastaga kasvanud just muu emakeelega noorte kasuks: **kui 2018. aastal oli muukeelseid NEET-noori¹¹ 12,2% (eestlasi 11,2%), siis 2019. aastal vastavalt 9% ja 10,2%.¹²**

Eesti suhtluskeelega inimeste hulgas vabatahtlikus tegevuses osalemise määr on endiselt oluliselt kõrgem (52% vs 44%) kui venekeelsetel¹³. Samuti on leitud, et kuigi suhteliselt suur hulk uussisserändajaid juba osaleb vabatahtlikuna mitmesugustes tegevustes, pole 45% uussisserändajatest seda teinud, kuid sooviks¹⁴. Kaudsemalt on probleemiga seotud ka see, et võrreldes eestikeelsete ühingutega, on venekeelsed passiivsemad – neil on vähem koostöösuhteid, vähem kogemusi ühiskonnale suunatud tegevustes; nad on passiivsemad toetuste taotlemisel ja nende seas on vähem omatuluteenijaid.

2019. aasta suvel valmis Kultuuriministeeriumi eestvedamisel analüüs „**Eesti riigi lõimumis- ja kohanemisteenused**“. Analüüsi üks järeldustest on see, et lõimumis- ja kohanemispoliitika peab muutuma koos ühiskonnaga.¹⁵ Eesti ühiskonna etniline, keeleline ja usuline mitmekesisus kasvab ning ühiskonna sidusus võib kahaneda tulenevalt välispoliitilisest pingestatusest ja majanduskriisist.

---

¹⁰ Allikas: Haridus- ja Teadusministeerium (2020).

¹¹ Nimetus tuleneb ingliskeelsest väljendist *youth neither in employment nor in education or training* ehk mittetöötavad, mitteõppivad ja koolitustel mitteosalevad noored.

¹² Allikas: Haridus- ja Teadusministeerium.

¹³ „[Vabatahtlikus tegevuses osalemise uuring 2018](#)“. Balti Uuringute Instituut 2019.

¹⁴ [Eesti Integratsiooni Monitooring 2017](#).

¹⁵ Allikas: Kultuuriministeerium (2019). „Eesti riigi lõimumis- ja kohanemisteenused“, vt https://www.kul.ee/sites/kulminn/files/analuus_eeesti_riigi_kohanemis- ja_loimumisteenused.pdf.

Vaatamata sellele, et enamik kohanemis- ja lõimumisteenuseid on suunatud teistest rahvustest inimestele, ei ole nende lõimumismustrid viimasel aastakümnel muutunud. Nende arengusuundade valguses tuleb läbi mõelda ja kavandada vajalikud tegevused.¹⁶

---

¹⁶ Allikas: Kultuuriministeerium (2019). „Eesti riigi lõimumis- ja kohanemisteenused“, vt https://www.kul.ee/sites/kulminn/files/analuus_eesti_riigi_kohanemis- ja_loimumisteenused.pdf.

1. ÜLEVAADE ARENGUKAVA JA SELLE RAKENDUSPLAANI TÄITMISEST ALAEESMÄRKIDE KAUPA 2019. AASTAL

Alaeesmärk 1. Lõimumist toetavad hoiakud ja väärtused on Eesti ühiskonnas kinnistunud

Tabel 1. Esimese alaeesmärgi indikaatorid

Lõimumiskava indikaatorid	Lõimumiskava indikaatorite täitmine 2019	Lõimumiskava indikaatorite sihid 2020
Tugeva ja keskmise riigiidentiteediga isikute osakaalu indeks teistest rahvustest isikute hulgast	andmed kogutakse 2020. aastal EIM-iga	38% (tugev); 51% (keskmine)
Kontaktide tihedus eestlaste ja teiste rahvuste esindajate vahel (osakaal, kellel on olnud palju kontakte)	andmed kogutakse 2020. aastal EIM-iga	eestlased: 49%; teised rahvused: 69%
Erinevus kodanikuühiskonna organisatsioonides osalemises eestlaste ja teistest rahvustest elanike vahel	andmed kogutakse 2020. aastal EIM-iga	vabatahtlik töö: erinevus 8,4 protsendipunkti; ühenduse-seltsi liige: erinevus 4,5 protsendipunkti
Avatud hoiakuga inimeste osakaal sallivuse koondindeksi alusel	andmed kogutakse 2020. aastal EIM-iga	eestlased: 40%; teised rahvused: 70%

Tabel 2. Meede 1.1. Ühise informuimi ja kultuurilise mitmekesisuse teadlikkuse toetamine

Meetme 1.1 indikaatorid	Meetme indikaatorite saavutustase 2019	Meetme indikaatorite sihid 2020
Kommunikatsioonitegevustesse hõlmatud inimeste arv Allikas: INSA	0	150 000 inimest
Positiivse kultuurihoiakuga inimeste osakaal eestlaste ja teiste rahvuste seas Allikas: EIM	andmed kogutakse 2020. aastal EIM-iga ¹⁷	eestlased – 63%; teised rahvused – 84%
ERR-i tele- ja raadioprogrammide jälgitavus muu emakeelega inimeste hulgas. Teistest rahvustest inimeste osakaal, kes peavad ERR-i tele- ja raadioprogramme oluliseks infoallikaks Allikas: Kantar Emor, Teleauditooriumi Mõödikuuring, EIM	29% (telekanalid); 35,9% (raadiokanalid); „-“ (mõõdetakse 2020. aastal EIM-iga)	11% (telekanalid); 47% (raadiokanalid); 82% (peab oluliseks)

Meetme eesmärkide saavutamiseks viidi läbi ühiskondlikku sidusust toetavaid meediategevusi, mis aitasid kaasa ühiskonna avatusele ja vastastikusele mõistmisele: toetati ERR-i meediakanaleid, korraldati infoüritusi, toetati veebiplatvorme ning anti välja lõimumisvaldkonna uudiskirju.

¹⁷ 2017. aastal oli positiivse kultuurihoiakuga 62% eestlasi ja 83% teistest rahvustest inimesi.

ERR-i toodetud ja vahendatud venekeelsed saated aitasid kaasa ja kujundasid hoiakuid, mis väärtustasid Eesti riigi ja eesti rahvuse kestmist, suurendasid Eesti ühiskonna sidusust, aitasid kaasa demokraatliku riigikorralduse edendamisele ning tagasid igaühele vabaks eneseostuseks vajaliku informatsiooni saamise.

Eesti rahvusringhäälingut usaldas 2019. aasta IV kvartalis 67 protsenti 15-aastastest ja vanematest Eesti elanikest. 2018. aasta sama perioodiga võrreldes on see näitaja langenud 4 protsendipunkti võrra.¹⁸ Eesti keelt peamise keelena kõnelejatest usaldas rahvusringhäälingut 75 protsenti, mis on samal tasemel varasema aastaga: 2018. aastal usaldas rahvusringhäälingut 76 protsenti eesti keelt peamise keelena kasutavatest inimestest vanuses 15+.¹⁹

Venekeelsel portaalis rus.err.ee oli 2019. aastal keskmiselt 81 000 unikaalset kasutajat nädalas ja ingliskeelsel news.err.ee ca 30 000. 2018. aastal oli mõlema portaali külastajate arv ligi kaks korda madalam, vastavalt 47 000 ja 17 000 unikaalset kasutajat nädalas.²⁰

2019. aastal jätkus telekanali ETV+ avamisest alguse saanud ERR-i telekanalite vaatamise väike kasv, seda eelkõige muust rahvusest elanike arvelt. Kui 2018. aastal vaatas ERR-i telekanaleid nädalas vähemalt 15 minutit 27,3% muust rahvusest inimestest (vanuses 4 eluaastat ja enam), siis 2019. aastal jälgis ERR-i telekanaleid 29% samast grupist.²¹

Olulise panuse ETV+ kanali arendamisse on andnud koostöö ERR-i teiste üksustega, eelkõige Raadio 4-ga, portaaliga rus.err.ee ning ETV-ga. Kõik esimese poolaasta olulisemad telesündmused ETV+ ekraanil, nagu Eesti Laul, Eesti Vabariigi aastapäeva üritused, Riigikogu ja Euroopa Parlamendi valimised, Võidupüha ülekanded jt on loodud koordineeritult ja ühiseid ressursse kasutades. Tihenenud on ka muude telesaadete riskasutus ETV ja ETV2-ga.

ETV+ kanali omasaadete valik muutus mitmekesisemaks, populaarsete jätkusaadete „Insight“, „Nädala intervjuu“, „Kes keda?“, „Puudri show“, „Rahvale tähtis“ ja „Peegeel“ kõrval alustasid uued saated – mälumäng „Eesti gloobus“, lemmikloomade pidamist käsitlev „Meie kõrval“ ja aiandussaade „Naturaalselt!“. Vaatajauuringud kinnitavad ka ETV+ ekraanil näidatavate sisseostetud telesarjade ja filmide populaarsuse kasvu.

ETV+ kanali päevakajasaadetest jõudis eetrisse jutusaade „Oma tõde“, mis käsitles aktuaalseid poliitilisi ja muid ühiskondlikke teemasid. Narva stuudio saade „Rahvale tähtis“ pakkus nädalakokkuvõtet Ida-Virumaa sündmustest ja stuudioarutelu ühel tähtsamal regionaalteemal. Sügisel näitas kanal venekeelseid inimesi portreerivat dokumentaalsarja „Edulood“.

Raadio 4 on kuulatavaim venekeelne raadiojaam Eestis, mida kuulas nädalas ca 30% teistest rahvustest kuulajatest.²² Raadio 4 tähtsus infoallikana väheneb koos kuulajate vanuse

¹⁸ Allikas: ERR. Allikas: Kantar Emor (2020), „Teleauditooriumi Mõõdikuuring“.

¹⁹ Allikas: Turu-uuringute AS (2020).

²⁰ Allikas: Gemius, 2020.

²¹ Allikas: ERR. Allikas: Kantar Emor (2020). „Teleauditooriumi Mõõdikuuring“.

²² Allikas: Kantar Emor, Raadiouuring. 2018. aasta algusest muutus Kantar Emori raadioauditooriumi uuringu meetodika. Varasema päeviku-uuringu asemel on nüüd kasutusel *day-after-recall* meetodika, mis kaardistab raadiojaamade kuulatavust eilse päeva kohta. Selleks kasutatakse telefoni- ja veebiintervjuusid. Sellest tulenevalt ei ole andmed enam võrreldavad varasemate aastatega.

kahanemisega. Kultuuriministeeriumi Kantar Emorilt tellitud uuringu „Meediakanalite kasutus rahvuse lõikes 2019“ järgi kuulavad Raadio 4 kõige rohkem kesk- ja vanemaealised inimesed: 35% vanuses 50–59 ja 52% vanuses 60–74. Vanuserühmas 12–19 ei kuulata raadiojaama üldse ja vanuses 20–29 kuulab seda vaid 1% muukeelsetest noortest, mis näitab, et noorema põlvkonnani jõudmiseks on peavoolumeedia kanalid ebatõhusad.

Jaanuarist 2019 lasi Raadio 4 eetrisse saate „Keelekõdi“, mis aitas kuulajatel rikastada ja lihvida oma eesti keele oskust. Tunnid on pälvinud õppijate heakskiidu – iga saadet kuulas keskmiselt 20 000 inimest. Saade „Keelekõdi“ pälvis Kultuuriministeeriumi ja INSA lõimumisvaldkonna preemia.

Raadio 4 kajastas nii Riigikogu kui ka Euroopa Parlamendi valimisi, NATO 70. aastapäeva, Lennart Meri 90. sünniaastapäeva, konkurssi Eesti Laul ning festivali Tallinn Music Week. Raadio 4 pakkus kuulajatele temaatilist rubriiki laulu- ja tantsupeo ajaloost ning parimat Eesti muusikat.

Lisaks traditsioonilisele ja mitmekesisele raadioprogrammile loodi üha enam uuenduslikku ja originaalset sisu digitaalmeedia platvormidele. Keskkonnakuu raames tulid Raadio 4, telekanal ETV+ ja portaal rus.err.ee välja ühise ristmeediaprojektiga, mille fookus oli eelkõige Facebookis ja Instagramis. Projekti olid kaasatud Raadio 4 kuulajad, ETV+ vaatajad ja rus.err.ee lugejad. Nimetatud projekt on saanud väga positiivset tagasisidet.

Esimese alaeasmärgi tegevuste raames levitas INSA lõimumisvaldkonna uudiseid erinevates meediakanalites. Korraldati rahvusvaheline lõimumiskonverents ja erinevaid infoüritusi, levitati uudiskirja kolmes keeles ja infomaterjale, ajakohastati INSA veebilehte, saadeti pressiteateid ja arvamyslugusid, avaldati artikleid, anti intervjuusid jpm.

2019. aastal ilmus ajakirjanduses kokku 1293 artiklit, kus olid mainitud INSA ja/või eesti keele majad.²³ 2018. aastal oli artiklite arv 1060. INSA Facebooki (FB) lehel oli 2019. aasta detsembri seisuga 2496 ning eesti keele maja Facebooki lehel 2535 jälgijat. Iga kuu lisandus mõlemale lehele mitukümmend uut jälgijat.

14.–15.11.2019 toimus rahvusvaheline lõimumiskonverents „Ühine keel: lõimumine ühiskonnas läbi mitmekeelsuse“. Konverentsil osales 208 inimest, lisaks jälgiti otseülekannet konverentsi kodulehe www.integrationconference.ee ja meediaportaali www.err.ee kaudu.

Kultuuriministeerium ja INSA tunnustasid 2018.–2019. aasta silmapaistvamaid lõimumisvaldkonna arendajaid. Lõimumisvaldkonna preemiad pälvisid Ida-Virumaa Tatari Kultuuri Ühing, Tartu Rahvusvaheline Maja, Raadio 4 saate „Keelekõdi“ autor ja toimetaja Andrei Hussainov ning Logistika Pluss OÜ.

Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondist (AMIF) rahastati rändevaldkonda selgitavat ning välismaalaste Eestis kohanemist ja lõimumist toetavate väärtuste ja hoiakute teket toetavat

---

²³ Eesti keele majad, mis loodi INSA juurde, pakkusid mitmekesiseid võimalusi suhelda eesti keeles ning saada paremat aimu Eesti kultuuri- ja komberuumist. Tegevusi viidi läbi peamiselt Tallinnas ja Narvas, kuid ka Sillamäel, Kohtla-Järvel ja Maardus.

kommunikatsiooni. Kommunikatsioonibüroo Miltton JLP OÜ elluviidud projekti lõpuks jõuti vähemalt 1984 inimeseni veebilehe, kogukondlike arutelude sarja ja teemaseminaride kaudu. Tegevuste tulemusena tehti koostööd ministeeriumite kommunikatsioonijuhide ja sisuspetsialistidega lõimumise ja rändega seotud kommunikatsiooni osas, loodi kogukondlike arutelude sari *#kuidasmekestame*, koondati neis osalenud inimeste ettepanekud ja arvamused ning pandi kokku rände-, rahvastiku- ja lõimumisteemaline sõnavara.

Tabel 3. Meede 1.2. Igapäevaste kontaktide, suhtluse ja kaasamise toetamine ühiskonnas

Meetme 1.2 indikaatorid	Meetme indikaatorite saavutustase 2019	Meetme indikaatorite sihid 2020
Projektidesse kaasatud inimeste arv Allikas: INSA	13 109 inimest (kumulatiivne arvestus)	7000 inimest (kumulatiivne arvestus)
Püsikontaktide tiheduse kasv tegevustes osalenud eestlaste ja teistest rahvustest isikute vahel võrreldes tegevuste-eelse perioodiga Allikas: INSA	andmed kogutakse 2020. aastal EIM-iga ²⁴	eestlased – 1,8; teised rahvused – 2,1 (keskmine rahvustevaheliste suhtlemisvõrgustike arv)

2019. aastal viidi ellu traditsioonilisi tegevusi, kuid loodi ka uusi koostööplatvorme rahvusvähemuste organisatsioonide tegevuse laiendamiseks ning kultuurilise mitmekesisuse nähtavamaks muutmiseks. Eesti keele õppe mitmekesistamiseks ning soovijatele keeleõppele parema juurdepääsu tagamiseks pakkusid eesti keele majad Tallinnas ja Narvas erinevaid keeleõppe võimalusi ja avalikke üritusi.

2019. aastal toetati ESF-i koostöötegevuste raames eelkõige noortega töötavate organisatsioonide esindajatele (sh kohaliku omavalitsuse esindajad ning era- ja avaliku sektori organisatsioonide esindajad) ning ühistegevusi, mis suurendasid noorte osalust ühiskondlikes protsessides. Nendel üritustel osales kokku 2609 sihtrühma liiget.

2019. aastal toimusid noorte arutelud ja seminarid Ida-Virumaal olulistel teemadel: noortepoliitika, hariduse tulevik, linna arendamine, kaasav haridus, erivajadusega lapsed ja ühiskond, inimeste ja KOV-ide omavaheline koostöö, tervishoid, sport jm. Toimunud koostööüritused andsid lisaks sisulisele osale Ida-Virumaa regiooni elanikele võimaluse eesti keelt praktiseerida, tutvuda erinevate inimestega ja sellega suurendada oma osalust ühiskondlikes protsessides.

INSA toetas üle-eestilise ulatusega spordi- ja kultuuriürituste korraldamist Ida-Virumaal, mis on osa riigi regionaalarengu strateegia raames elluviidavast Ida-Virumaa programmist. Taotlusvooru tulemusena viidi 2019. aastal ellu kaheksa kultuuri- ja spordiprojekti. Nendest neli olid kultuuriüritused: balletifestival Jõhvis, muusikafestival „Mägede Hääl“ Eesti Kaevandusmuuseumis Kohtla-Nõmmel, Narva ooperipäevad ja etendus „Kremlis ööbikud“²⁴ Kreenholmi manufaktuuris Narvas. Ülejäänud neli projekti olid suvised spordisündmused:

²⁴ Keskmine rahvustevaheliste suhtlemisvõrgustike arv eestlaste ja muust rahvusest inimeste hulgas. Mõõdiku alus- ja sihttasemeid määratleti 2015. aasta monitooringu andmete põhjal. 2017. aastal otsustati ümber vaadata ning täpsustada meetodikat, mis puudutab püsikontaktide tihedust. Indikaatori täpsustatud baastasemeks on 1,8 püsikontakti eestlastel ja 2,1 püsikontakti teistel rahvustel.

jooksude sari Narvas ja Narva-Jõesuus, Narva Energiajooks, Eesti ja Venemaa jalgpallitähede sõpruskohtumine Narvas ja motokrossi nädalavahetus Kiviõli Seikluskeskuses. Kokku kaheksal üritusel osales 40 247 inimest.

INSA toetas 11 koostööprojekti, mis kultuuri ja spordi vahendusel aitasid kaasa erineva kultuuritaustaga inimese igapäevasele suhtlusele ja edendasid seeläbi lõimumist. Tegevusi viisid ellu Eesti Jalgpalli Liit, MTÜ Elamussport, Eesti Võrkpalli Liit, MTÜ Pimedate Ööde Filmifestival, Eesti Loodusainete Õpetajate Liit, Sihtasutus Vaba Lava, Äkke Suusaklubi, ShiftWorks OÜ, Ühendus Sport Kõigile, MTÜ IdaEvent, Eesti Rahvusraamatukogu. Nendes koostöötegevustes osales kokku ca 14 000 inimest.

Uued algatused, kus keskenduti kultuurile ja spordile eri rahvusest inimeste koostöövõimalusena, olid järgmised: rahvusvahelise kaitse saajate kultuuri- ja spordiprogramm „Meie Eesti: inimesed, kohad, helid, maitset“ ning „Kultuuriasutuste teenusedisaini koolitus- ja mentorprogramm“. Mõlemat projekti rahastati Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondist (AMIF).

MTÜ Johannes Mihkelsoni Keskuse poolt ellu viidud projektis „Meie Eesti: inimesed, kohad, helid, maitset“ suurendati rahvusvahelise kaitse saajate motivatsiooni osaleda kogukonna kultuuri- ja spordielus ning teiselt poolt kultuuri- ja spordiorganisatsioonide motivatsiooni kaasata kaitse saajaid. Selleks pakuti kokku 165 rahvusvahelise kaitse saajale ning kohalikule kogukonnale võimalust luua omavahel suhteid ja arutada kultuure, lõimumist, rännet jm küsimusi toetavas keskkonnas. Viidi läbi ühisüritusi, mis toetasid sotsiaalsete võrgustike teket ning pakuti sihtrühmale muid, sh individuaalsemaid võimalusi osaleda kultuuri- ja sporditegevustes.

DesignMinds OÜ poolt ellu viidud kultuuriasutuste teenusedisaini koolitus- ja mentorprogrammi tulemusena töötati välja ning pakuti Eesti kultuuriasutuste kultuuriteenuste teenusedisaini- ja mentorprogrammi. Programmi abil on Maanteemuuseumil, NUKU teatril, Eesti Instituudil, ERM-il ja Rahvusraamatukogul võimalus arendada ning pakkuda teenuseid Eestis elavatele kolmandate riikide kodanikele. Läbi on viidud kommunikatsioonikoolitus, asutused on alustanud teenuste piloteerimise ettevalmistust ning esimesed piloteerimised on läbi viidud.

AMIF-ist toetati ka MTÜ Eesti Pagulasabi projekti „Saame tuttavaks“, mille raames viidi läbi 45 üritust kõigis Eesti maakondades (koduleht www.saametuttavaks.ee). Ürituste raames toodi kokku Eestis elavad uussisserändajad ja kohalikud inimesed, mille abil suurenes kogukondlik teadlikkus rändest ning kohanemisest, kohalike kogukondade ühtsustunne ja avatus ning uussisserändajate aktiivne osalus kogukonnaüritustes.

Rahvusvahelise Migratsiooniorganisatsiooni (IOM) projekti „Rahvusvahelise kaitse saanud isikute kohanemisprogramm II“ käigus viidi kokku 86 Eestis rahvusvahelise kaitse saanud isikule läbi kohanemisprogrammi rahvusvahelise kaitse teemamooduli koolitused. Samuti uuendati ja kohandati kohanemisprogrammi rahvusvahelise kaitse mooduli koolituste info-, koolitus- ja metoodilisi materjale ning teadmiste teste.

Tabel 4. Meede 1.3. Etniliste vähemuste emakeele ja kultuuri toetamine

Meetme 1.3 indikaatorid	Meetme indikaatorite saavutustase 2019	Meetme indikaatorite sihid 2020
Toetatud katusorganisatsioonide ja nende liikmesorganisatsioonidest rahvusvähemuste kultuuriseltside arv Allikas: INSA	18 katusorganisatsiooni ja 257 rahvusvähemuste kultuuriseltsi	17 katusorganisatsiooni ja 240 rahvusvähemuste kultuuriseltsi
Rahvuskultuuriseltside töös ja tegevustes osalemise mõju liikmete etnilisele identiteedile (positiivne etniline identiteet; emakeeleoskus; huvi oma päritolukultuuri vastu ning valmisolek seda rohkem tundma õppida) Allikas: INSA	positiivne etniline identiteet – 83% liikmetel; emakeeleoskus vähemalt B1-tasemel – 75%; huvi päritolukultuuri vastu tõusnud 93% liikmetel	positiivne etniline identiteet – 81% liikmetel; emakeeleoskus vähemalt B1-tasemel – 60%; huvi päritolukultuuri vastu tõusnud 90% liikmetel
Toetatud pühapäevakoolide arv Allikas: HTM	32 kooli	26 kooli

Meetme eesmärkide saavutamiseks viidi ellu kuut tegevust, millest kõikidele on rakenduskavas ette nähtud riigieelarvelised vahendid. Toetati rahvusvähemuste kultuuriseltside rahvuskultuuripärandi ja keele säilitamist ning edendamist Eestis, suurendati katusorganisatsioonide ja rahvusvähemuste kultuuriseltside jätkusuutlikkust ning haldusvõimekust ja toetati nende arengut. Samuti suurendati rahvusvähemuste kultuuriseltside ja eesti kultuuriasutuste omavahelisi kontakte.

Riigipoolset tegevustoetust said 18 katusorganisatsiooni, kuhu kuulub 257 kultuuriseltsi. 20 kultuuriseltsi said projektitoetust avalike ja kogukondlikult oluliste ürituste elluviimiseks, sh Ukraina kultuuri rahvusvaheline lastenoorte festival „Kvitõ Ukrainy“, rahvusvaheline Euroopa Tatari pärimuskultuuri festival „Sabantui“ ja vanausuliste „Naboika päev“ Peipsimaa Külustuskeskuses. Katusorganisatsioone ja kultuuriseltsi toetatakse mittetulundussektori põhimõtetele ja rahastamisreeglite alusel, mida täpsustati ja kehtestati esimest korda terviktekstina toetuse andmise tingimustena²⁵, et ühtlustada vahendite jagamist ja kasutamist ning muuta protsess läbipaistvaks ja taotlejatele selgeks.

Toimused rahvusvähemuste kultuurinõukoja ning Ida-Virumaa rahvuskultuuriseltside ümarlaua koosolekud. INSA korraldas katusorganisatsioonidele loomemajandust tutvustava õppereisi Viljandimaale ja koolituse kultuuriürituste turundusest. Õppereisil kohtuti Viljandimaa omatulu teenivate ja kultuuri valdkonnas tegutsevate eestikeelsete mittetulundusühingutega. Rahvusvähemuste kultuurinõukoda korraldas väljasõidu Helsingisse, kus tutvuti Soome rahvusvähemuste ümarlaua ja vähemusrahvuste kultuuriseltside tööga. Leedu vähemusrahvuste ümarlaud tutvus oktoobris toimunud õppevisiidil INSA ja Kultuuriministeeriumi rahvusvähemuste kultuurinõukoja tööga.

²⁵ Kultuuriministri määrused 07.01.2019 „Rahvusvähemuste katusorganisatsioonide toetamise tingimused ja kord“ ning 23.02.2019 „Rahvusvähemuste kultuuriseltside toetamise tingimused ja kord“.

2019. aasta veebruaris toimunud Sillamäe kultuurifoorumil „Kultuur ja haridus järgmise kümnendi lävel“ toetati eri rahvusest seltside esindajate isiklike kontaktide loomist ning aidati neil käivitada ühisprojekte. Septembris toimus Mustpeade majas muuseumide ja etendusasutuste ning rahvusvähemuste kultuuriseltside katusorganisatsioonide esindajate koostööpäev, kus pakuti välja ühisprojektide ideed. INSA toetas kolme parimat ideed.

Septembri jooksul toimusid Eesti eri paikades rahvuste päevale pühendatud kontserdid, näitused, loengud ja töötoad, kus tutvustati erinevate rahvuste kultuuripärandit. Rahvusvähemuste kultuuriseltside rahvuste päeva üritustele telliti sotsiaalmeedia- ja *online*-reklaamikampaania. Lisaks telliti režissöör Aljona Suržikovalt rahvuste päeva video, mida näidati 24.09.2019 mitmetel väli- ja ostukeskuste ekraanidel üle Eesti.

Viimasel viiel aastal on Eestis tähistatud mitmekesisuse päeva. 2019. aastal toimusid päeva raames rahvusvähemuste kultuuriseltside üritused Tallinna ja Tartu Kaubamajas, Kultuuriministeriumis, Sotsiaalministeriumis, INSA-s ja SEB Pangas. Valmis mitmekesisuse päeva video, mida näidati suurtel avalikel ekraanidel ja levitati Facebookis.

Kultuuriministerium toetas vähemusrahvuse kultuuriomavalitsusi vähemusrahvuse kultuuriautonomia seadusest tulenevate kultuuriomavalitsuse eesmärkide täitmiseks, milleks on rahvusvähemuse kultuuri edendamine ja emakeelse õppe korraldamine. 2019. aastal anti tegevustoetust Eestirootslaste Kultuuriomavalitsuse Sihtasutusele ja Eestisoomlaste Kultuuriomavalitsuse SA-le. Olulisimatest tegevustest võib mainida 2019. aastal toimunud Rootsi vähemusrahvuse kultuuriomavalitsuse kultuurinõukogu valimisi ja Rootsi päeva toimumist Vormsil, millega tähistati sealse Püha Olavi kiriku rajamise 800. aastapäeva. Ingerisoomlased korraldasid Harjumaal Kosel XXIX laulu- ja tantsupeo.

Kultuuriministerium toetas lisaks Fenno-Ugria Asutust, Ida-Virumaal tegutsevaid teatreid Tuuleveski ja Ilmarine, Narva Eesti Maja ja Eestimaa Rahvuste Ühendust ning Eesti Folkloorinõukogu vähemusrahvuste töörühma tegevust.

ÜRO Peaassamblee kuulutas 2019. aasta põlisrahvaste keelte aastaks, mida tähistati ka Eestis. Viljandis ja Tallinnas toimusid koostöös Rahvakultuuri Keskusega, Välisministeriumi ja UNESCO Eesti Rahvusliku Komisjoniga rahvusvahelisele põliskeelte aastale pühendatud infopäevad. Põliskeelte aastale pühendati ka koostöös Eesti Keele Instituudiga hõimupäevade rahvusvaheline konverents, mis keskendus mitmekeelsusele ja soome-ugri keelte digitaliseerimise küsimustele. Fenno-Ugria Asutuse eestvedamisel algasid ettevalmistustööd Tartus Eesti Rahva Muuseumis 17.–19. juunil 2020 toimuvaks VIII soome-ugri maailmakongressiks.

Olulise edusammuna saab esile tõsta Euroopa Komisjoni rahastusega 12-kuulise romade lõimumist toetava projekti algatamise. Projekt pakub roma noortele individuaalseid ja rühmakoolitusi, et tõsta nende eneseusku ja motivatsiooni osaleda ühiskonna elus. Samuti jätkati 2017. aastal alustatud roma lastega töötavate õpetajate koolitamist, avalikkusele roma kultuuri ja traditsiooni tutvustavate ürituste korraldamist, toetatakse roma noorte Balti koostöö edendamist ning tugevdatakse Kultuuriministeriumi juures tegutseva romade lõimumise nõukoja kontakte kohalike omavalitsustega, kus elab arvukamalt romasid.

Haridus- ja Teadusministeerium toetas 2019. aastal rahvuskultuuriseltside 32 pühapäevakooli tegevust, sh õpetajate arengut, omandati tööks vajalikke pedagoogika- ja metoodikaalaseid teadmisi ning pädevusi. Haridus- ja Teadusministeeriumi toetusel organiseeris Eesti Rahvusvähemuste Pühapäevakoolide Õpetajate Ühing rahvusvähemuste kultuuripäevi eesti õppekeele koolides. Läbi viidi pühapäevakoolide õpetajate õppeseminar.

1.2. Alaeesmärk 2. Vähelõimunud välispäritolu taustaga püsielanike osalemine ühiskonnas on kasvanud Eesti kodakondsuse omandamise ning uute ühiskondlike teadmiste kaudu

Tabel 5. Teise alaeesmärgi indikaatorid

Lõimumiskava indikaatorid	Lõimumiskava indikaatorite saavutustase 2019	Lõimumiskava indikaatorite sihid 2020
Eesti kodakondsuse naturalisatsiooni korras omandanud inimeste arv Allikas: PPA	suureneb 163 097 inimest	suureneb
Määratlemata kodakondsusega isikute arv Allikas: PPA	75 607	82 000

Määratlemata kodakondsusega isikute arv väheneb aasta-aastalt, kuid nende soov omandada Eesti kodakondsus on langenud. Põhjuste seas on taandumas suutmatust õppida ära eesti keel ja sooritada kodakondsuseksam ning kasvamas asjaolu, et Eesti kodakondsuse puudumine ei takista Eestis elamist.

Tabel 6. Meede 2.1. Võimaluste loomine vähelõimunud välispäritolutaustaga Eesti püsielanike ühiskondliku aktiivsuse suurendamiseks ja lõimumise toetamiseks

Meetme 2.1 indikaatorid	Meetme indikaatorite saavutustase 2019	Meetme indikaatorite sihid 2020
Lõimumisprogrammis osalenud isikute arv Allikas: INSA	2456 inimest ²⁶	5550 inimest
Lõimumisprogrammi raames tasuta keeleõppe kursusi aasta lõikes läbinute osakaal, kellel on paranenud praktiline eesti keele oskus ja selle kasutus, ning kodakondsus- ja kultuurimooduli läbinute osakaal, kellel on suurenenud praktiline informeeritus ja teadmised Eesti riigi, ühiskonna ja kultuuri kohta (vastavalt) Allikas: INSA	praktiline eesti keele oskus ja kasutus tõusnud – 72%; kodakondsusmooduli läbinute informeeritus 36%; kultuurimooduli läbinute teadmised kultuuri kohta on tõusnud – 68%	praktiline eesti keele oskus ja kasutus tõusnud – 75%; kodakondsusmooduli läbinute praktiline informeeritus ja teadmised tõusnud – 86%; kultuurimoodul – 49%
Nõustamissüsteemi kasutanud isikute arv Allikas: INSA	3952 inimest	5550 inimest

Meetme tegevuste tulemusena on koolitustel osalenud ning infot saanud püsielanikud omandanud naturaliseerumiseks ning avalikus sfääris, kodanikuühiskonnas ja tööturul osalemiseks vajalikke teadmisi ja oskusi. Euroopa Sotsiaalfondist rahastatava

²⁶ Lõimumisprogrammis osalenutest käis üldkeeleõppemoodulis 1169 inimest, kodakondsusmoodulis 197 inimest ja kultuurimoodulis 1090 inimest.

lõimumisprogrammi raames pakuti naturaliseerumiseks ettevalmistumise koolitusi, eesti keele koolitusi, eesti keele ja kultuurikümblust.

16. jaanuaril 2019 avati INSA koosseisus Tallinna eesti keele maja ning 1. oktoobril 2019 avati Narvas INSA uued tööruumid (sh Narva eesti keele maja). Eesti keele majade märgi all toimusid suhtluskeele kursused ja keele harjutamisele suunatud avalikud üritused, kus osales kokku 3855 inimest.

Eesti keele majad pakkusid 2019. aasta jooksul 580 eesti keele õppekohta. 2019. aasta jaanuaris ja augustis korraldas INSA veebilehe kaudu avaliku registreerimise 142 eesti keele A1–C1 taseme kursusele. Keelekursusel osales 2940 inimest.

ESF vahenditest toetatud keelekohvikud olid avatud iga nädal 28 kohas üle Eesti. Eesti keele ja kultuuri tundmise 20 klubis üle Eesti praktiseeris eesti keelt B2–C1 tasemel 320 klubi liiget. Kultuurimooduli keeleliste ja kultuuriliste tegevuste abil paranes 1090 eesti keelest erineva emakeelega inimese eesti keele oskus ja eesti kultuuri tundmine ning kultuurielus osalemine.

Eesti keele majade eestvedamisel ning koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Elroniga viidi 24.–26. septembril ülemaailmse eesti keele nädala raames läbi projekt „Eesti keele rong“, mille käigus õpetati aktiivõppemeetodite abil Tallinna–Narva suunal sõitvas rongis reisijatele eesti keelt. Samuti toimus eesti keele mess „KU-ky“ Narvas ja Tallinnas, kus ühtekokku osales 1300 külastajat.

Koostöös Tartu Ülikooliga jätkati eesti keele õpetajate koolitusi. Tegevused viidi ellu Kultuuriministeeriumi ja Tartu Ülikooli vahel sõlmitud lepingu raames.

INSA nõustamisteenuses osales ligikaudu 3952 isikut. Peamised nõustamise teemad olid eesti keele õppe võimalused, elamisloa ja kodakondsuse taotlemine, teave lõimumisüritustest ja töö leidmise võimalused.

ESF vahenditest hangitud etendusasutuste ja muuseumide tehnilised vahendid ja seadmed pakkusid eesti ja muu maailma kultuuriprogramme mitmes keeles, suurendades kultuuritarbimist vähelõimunud inimeste, sh uussisserändajate hulgas. 2019. aasta detsembris avas Kultuuriministeerium neljanda ettepanekute vooru ettepanekute kogumiseks muuseumidelt ja etendusasutustelt, kes soovisid soetada tehnilisi vahendeid muukeelse info esitamisevõimekuse suurendamiseks. Lisaks kuulutas ministeerium välja ettepanekute vooru etendusasutustele, kes soovisid kasutusele võtta likvideerimisel Sihtasutus Teater NO99-le soetatud tehnilised vahendid.

Tabel 7. Meede 2.2. Õiguslik-poliitilise lõimumise toetamine

Meetme 2.2 indikaatorid	Meetme indikaatorite saavutustase 2019	Meetme indikaatorite sihid 2020
Teavitust läbiviivate organisatsioonide arv Allikas: SiM	1 organisatsioon	1 organisatsioon
Tegevustes osalenud määratlemata kodakondsusega inimeste ja teiste kolmandate riikide kodanike teadlikkus Eesti kodakondsusega kaasnevatest õigustest ja kohustustest	0 inimest	-

Allikas: INSA

Toetatud organisatsioonide arv
Allikas: INSA

0²⁷

2 organisatsiooni

Meetme tegevuste tulemusena tugevnes ühine riigiidentiteet, demokraatlikke ja kodanikeväärtusi toetavad hoiakud vähelõimunud Eesti püsielanike seas ning suurenes nende õigusteadlikkus. Samuti olid teiste riikide ja määratlemata kodakondsusega isikud teadlikud Eesti kodakondsuse saamise võimalustest.

Kodakondsusvaldkonna arengut mõjutas 2018. aastal kodakondsuse seaduse muudatus, mis jõustus 1. jaanuaril 2019. aastal. See käsitleb keeleõppe korraldamist vähemalt viis aastat Eestis seaduslikult elanud välismaalastele, kes vastavad põhilistele kodakondsuse taotlemise tingimustele ja kes soovivad taotleda Eesti kodakondsust. Keeleõpe on välismaalasele tasuta ning riik võimaldab talle hüvitist ajal, kui ta on tööandjaga kokkuleppel saanud keeleõppeks tasustamata õppepuhkust. Seadusmuudatuse ettevalmistamisel arvestati suutlikkusega pakkuda keeleõpet kuni 1000 inimesele aastas.

Kodakondsuslepingu raames toimusid keelekoolitused Tallinnas ning Ida-Virumaal ja kursustel õppis 208 inimest. Õpingud on lõpetanud üks inimene. Kokku sai sõlmitud 461 keelelepingut, B1 eksamit sooritas 67 õppurit, nendest 27 on esitanud kodakondsuse saamise taotluse.²⁸

2019. aastal jätkus kodakondsuse saamiseks ettevalmistava koolituse pakkumine. Koolitusel osales 197 inimest, kellele tutvustati kodakondsuse seadust ja Eesti Vabariigi põhiseadust ning valmistati Eesti kodakondsuse taotlemisest huvitatud isikuid ette nimetatud seaduste tundmise eksamiks.

2019. aasta sügisel viis Sisekaitseakadeemia läbi projekti „Siseturvalisus algab Sinust“, mida rahastas ÜRO pagulasamet. Tegevuste peaesmärk oli julgustada määratlemata kodakondsusega isikuid osalema erinevatel koolitustel, olema oma elukohas aktiivsed kaasaraajad ja panustajad turvalisuse küsimustes, omandama eesti keelt ning seeläbi saama Eesti Vabariigi kodanikuks. Projekti käigus korraldati kaks motivatsiooniüritust: Narva-Jõesuus ja Tallinnas, kus osales kokku 40 inimest.

Politsei- ja Piirivalveamet teavitas määratlemata kodakondsusega isikuid Eesti kodakondsuse saamise võimalustest igapäevatoõ käigus. Kõigi Eestis sündinud laste vanematele, kelle lapsed saavad automaatselt elamisloa, selgitati ka kodakondsuse saamise võimalust.

Justiitsministeeriumi toel pakuti riigikeele õpinguid 2019.a 535 kinnipeetavale, kellest 168 lõpetas kursuse positiivse tasemeeksamiga ning 143 jätkas õpinguid 2020. a. Eesti keele õpetajate puuduse tõttu viidi Tartu Vanglas riigikeele õpet läbi tavapärasest märgatavalt väiksemas mahus.

²⁷ Inimõiguste organisatsioonide projekte eraldi ei toetatud.

²⁸ Allikas: Siseministeerium (seisuga 23.01.2020).

Portaalil www.juristaitab.ee ajakohastati 102 vene keelde tõlgitud õigusakti. 2019. aastal osutas Eesti Õigusbüroo õigusabi 3168 venekeelsele kliendile.

Tabel 8. Meede 2.3. Võrdse kohtlemise edendamine tööturul

Meetme 2.3 indikaator	Meetme indikaatori saavutustase 2019	Meetme indikaatori siht 2020
Tegevustesse hõlmatud organisatsioonide arv Allikas: INSA	0 ²⁹	10 organisatsiooni

Meetme tegevuste tulemusena suurendati organisatsioonide teadlikkust rahvuspõhise eraldatuse vähendamise vajalikkusest tööturul.

Mitmekesise töökoha märgise mudel loodi 2016. aastal ning hangete korras on määratud mudeli rakendamistegevusi tegema SA Eesti Inimõiguste Keskus, kellest on saanud mitmekesise töökoha projekti eestvedaja Eesti.

Märgise mudeli rakendamistegevuste hulka kuuluvad koolitused ja konsultatsioonid märgist saada soovivatele ettevõtjatele, mitmekesisuse plaanide koostamine koostöös märgist taotlevate tööandjatega, märgist taotlevate/taotlenud tööandjate võrgustiku tegevuste korraldamine heade praktikate vahetamiseks, turundus- ja kommunikatsioonitegevused ning elektroonilise infoplatvormi pidamine.

Võrdse kohtlemise edendamisele tööturul pööratakse tähelepanu ka mitmekesisuse päeva raames. 2012. aastast on võimalik liituda mitmekesisuse kokkuleppega. See on vabatahtlik kokkulepe, millega liitudes kinnitab ettevõtte, vabahendus või avaliku sektori organisatsioon, et austab mitmekesisust ja väärtustab võrdse kohtlemise põhimõtet nii oma töötajate, partnerite kui ka klientide seas. Kokkuleppega oli liitunud 2019. aasta lõpuks 110 organisatsiooni või ettevõtet.

2019. aasta suvel kuulutas Sotsiaalministeerium välja hanke võrdse kohtlemise teavituskampaania tegemiseks, mis viidi ellu 2020. aasta jaanuaris ja veebruaris. Kampaania raames valmis viis videoklippi, mida näidati nii sotsiaalmeedias kui ka traditsioonilises meedias; radioklipid; loodi fotopank; toimus tänavakampaania; ilmus artikleid võrdse kohtlemise teemal ning toimus muid PR-tegevusi meedias. Kampaania raames loodi ka teemaviide, kus igapähe oli võimalus oma lugu seoses võrdse kohtlemisega jagada. Kampaania järeluring näitas, et 75% vastajatest ja 87% esmasest sihtgrupist pidas kampaaniat vajalikuks, rohkem oli nende seas naisi, mitte-estlasi, noori ja suuremate linnade elanikke.

Rahandusministeerium avalikustas 2019. aastal analüüsi „Avaliku sektori tööhõive võimaluste edastamine muukeelsele elanikkonnale“³⁰, milles soovitab värvata avalikku teenistusse

²⁹ Võrdse kohtlemise projekte eraldi ei toetatud. 6.02.2018 toimus piiriülese koostööprojekti CROSS CB525 raames mitmekesisuse juhtimise koolitus eesmärgiga suurendada teadlikkust mitmekesisest töökeskkonnast ja näidata võimalusi toimiva mitmekultuurilise ja mitmekesisust austava töökeskkonna loomiseks. Koolituse viisid läbi mitmekesisuse valdkonna eksperdid Eesti Inimõiguste Keskusest.

³⁰ Analüüs koostati valitsuse tegevusprogrammi alusel, mis nägi ette analüüsi ja ettepanekute koostamist senisest aktiivsemalt avaliku sektori tööhõive võimaluste edastamiseks ka muukeelsele elanikkonnale. Vastutavaks

rohkem teistest rahvustest inimesi. Selleks koostati ettepanekud, kuidas tõsta muukeelse elanikkonna, eriti noorte teadlikkust avalikus sektoris töötamise võimaluste kohta.

Koostatud ettepanekute kohaselt tuleb avalikul sektoril teha tihedamat koostööd gümnaasiumite ja ülikoolidega, mõelda läbi täiendusõppe võimalused, sh erialase eesti keele õpetamisel ning teavitada aktiivsemalt potentsiaalseid kandidaate töövõimalustest nende eelistatud kommunikatsioonikanalite kaudu. Toetavateks meetmeteks on näiteks erinevad mentorlus- ja praktikaprogrammid.

1.3 Alaeesmärk 3. Uussisserändajad on Eesti ühiskonnas kohanenud

Tabel 9. Kolmanda alaeesmärgi indikaator

Lõimumiskava indikaator	Lõimumiskava indikaatori saavutustase 2019	Lõimumiskava indikaatori siht 2020
Kohanemiskoolituse ³¹ läbinud uussisserändajate osakaal, kes hindavad, et nende konkurentsivõime ühiskonnas toimetulemiseks on paranenud Allikas: SiM	90,5%	70%

Koolituse läbinud uussisserändajad hindasid, et nende eesti keele oskus, informeeritus ja teadmised Eesti riigi, ühiskonna ja kultuuri kohta on paranenud. Siiski vajavad keeleõpe, kohanemistugi ja kontaktide loomise toetamine eestlastega endiselt suurt tähelepanu.

Tabel 10. Meede 3.1. Kohanemiskoolituste pakkumine uussisserändajatele

Meetme 3.1 indikaator	Meetme indikaatori saavutustase 2019	Meetme indikaatori siht 2020
Kohanemisprogrammi läbinute arv, kelle eesti keele oskus, praktiline informeeritus ja teadmised Eesti riigi, ühiskonna ja kultuuri kohta on paranenud Allikas: SiM	85,5% vastanutest hindab, et nende teadmised on paranenud ³²	5575 inimest, kellest 90% hindab, et nende teadmised on paranenud

Valdkonna 2019. aasta olulisima mõjuga tegevused olid kohanemisprogrammi raames pakutud koolitused ja erinevate teenuste arendamine ja väljatöötamine. Meetme käigus pakuti Eestisse saabunud uussisserändajate vajadusi arvestavaid kohanemiskoolitusi, mis aitasid omandada igapäevaelu, ühiskonna ja riikluse kohta esmaseid praktilisi teadmisi ning algtasemel eesti keele oskust.

ministriks on riigihalduse minister Jaak Aab, kes analüüsi ja ettepanekud heaks kiitis ning edastas riigisekretärile, rahvastikuminiistrile ja kultuuriminiistrile.

³¹ Kohanemisalaseid meetmetegevusi ja nende alategevusi rahastati Euroopa Sotsiaalfondi vahenditest.

³² Siseministerium seirab koolituskordi.

Kohanemiskoolituse läbinud uussisserändajate osatähtsus, kes hindasid, et nende konkurentsivõime ühiskonnas toimetulemiseks on kõrge, oli 2018. aastal 88,1% ja 2019. aastal 90,5%. Keskmise hinne kohanemiskoolitustele perioodil 2015–2019 oli baas-, töö- ja ettevõtlus-, pere-, õppimis- ja teadusmooduli ning keeleõppe lõikes 4,71 punkti 5-punktilisel hindamisskaalal.³³

Kohanemisprogrammi rakendamise perioodil (01.08.2015–31.12.2019) on programmi suunatud 37 043 uussisserändajat ning suunatutest osales seal 16,4%.³⁴

2019. aastal toimus 2014 koolituskorda, millest 1036 moodustas A1-taseme keeleõpe. Baasmooduli koolituskordi oli 320 ning töö- ja ettevõtlusmooduli koolituskordi 325. Peremooduli koolitusel osaleti 185, õppimise moodulis 70, teaduse moodulis 31 ning laste ja noorte moodulis 47 korda.

Selleks, et tagada uussisserändajate sujuv kohanemine Eesti eluoluga, on oluline tõsta Eestisse saabuvate uussisserändajate teadlikkust kohanemiskoolitustest ning koolitustel osalemise võimalustest. Selleks kasutati kommunikatsioonifirma teenust, mille tulemusena tõusis kohanemiskoolitustel osalemiste arv 2019. aastal 500 võrra. Professionaalse kommunikatsioonifirma teenuste kasutamist kohanemisprogrammi võimaluste tutvustamisel sihtrühmale on plaanis jätkata ka edaspidi.³⁵

Tabel 11. Meede 3.2. Uussisserändajatele suunatud tugiteenuste arendamine

Meetme 3.2 indikaator	Meetme indikaatori saavutustase 2019	Meetme indikaatori siht 2020
Arendatud või väljatöötatud teenuste arv	9 teenust	15 teenust

Allikas: SiM

2019. aastal arendati ESF-i meetme 2.6 „Võimaluste loomine Eestis elavate ning ühiskonda vähelõimunud püsielanike aktiivse hõive ja ühiskondliku aktiivsuse suurendamiseks ja uussisserändajate kohanemise ja hilisema lõimumise toetamiseks“ vahenditest järgmisi teenuseid:

- 1) 2019. aastal jätkas PPA migratsiooninõustamisteenuse pakkumise ja arendamisega. 2019. aasta jooksul nõustati kliente 19 157 korral, mis on ligikaudu 5000 võrra enam kui 2018. aastal. 40% nõustamistest toimus eesti keeles, 25% inglise ja 35% vene keeles. Eestikeelsed pöördujad olid valdavalt välismaalaste kutsujad (tööandjad, õppeasutused, pereliikmed) või nende esindajad. Venekeelsete pöördumiste arv kasvas, kuna teenust on rohkem kasutama hakanud välismaalased ise, aga ka venekeelsed tööandjad (sh välismaalased, kes on Eestis ettevõtte asutanud), kes välismaalaste Eestis töötamise tingimuste kohta nõu ja infot soovivad.
- 2) 2019. aasta sügisel avati Rahvastikuregistri uus eesti, inglise ja venekeelne portaal. Portaal on võimalik kolmes keeles registreerida elukohta ja lapse sündi.

³³ Allikas: Siseministeerium (2020).

³⁴ Projekti „Toetuse andmise tingimused uussisserändajate kohanemiseks“ seirearuanded perioodil 01.08.2014–31.12.2019.

³⁵ *Ibid.*

- 3) Siseministeriumi ja Terviseameti koostöös tehti ettevalmistusi uussisserändajate nõustamiseks Terviseameti haldusala teemadel ka vene ja inglise keeles. Lisaks hakkab Terviseamet partnerluslepingu raames hoidma ülevaadet muukeelsetest perearstidest Eestis.
- 4) Et teha vabatahtlike värv vabatahtlikud.ee kättesaadavaks ka vene ja inglise keeles ning suurendada vabaihenduste võimekust värvata muukeelseid vabatahtlikke, sõlmiti partnerlusleping MTÜ-ga Eesti Külaliikumine Kodukant.
- 5) Laiemale avalikkusele kättesaadav info Eesti rändestatistikast toetab faktipõhist rände- ja kohanemisalast avalikku debatti. Rändestatistikakogumik 2015–2018 valmis 2019. aasta esimeses kvartalis ning seda uuendatakse jooksvalt.
- 6) Hankega leiti kaks partnerit, kes hakkavad arendama uussisserändajate suhtlusõrgustikke ja korraldama sotsialiseerumisüritusi. Eesmärgiks on tugevdada ka eestlaste ja uussisserändajate omavahelist suhtlust.
- 7) Partnerluslepingu sõlmis Siseministerium ka Tartu Linnavalitsusega, mille alusel hakkas linnavalitsus koordineerima uussisserändajate kohanemise toetamist Tartus ja Lõuna-Eestis. Avati välismaalaste teenuskeskus Tartus.
- 8) 2019. aastal alustati rände- ja kohanemisalase kommunikatsiooniplaani koostamist, mille eesmärgiks on faktipõhise rände- ja kohanemisteemalise info edastamine avalikkusele ja sihtrühmadele.
- 9) Kriisinõustamise ja ohvriabiteenuse kättesaadavuse parandamiseks uussisserändajatele tõlgiti, kujundati ja trükiti ingliskeelseid infomaterjale.

2019. aastal jätkati uussisserändajatele mõeldud infoplatvormi www.settleinestonia.ee arendamist. Infovärv pakub muu hulgas teavet kohanemisprogrammi ja selles osalemise tingimuste kohta ning võimaldab registreeruda kohanemisprogrammi koolitustele.

Siseministerium rahastas AMIF-i vahendite toel IOM-i projekti AMIF2017-7 „Rahvusvahelise kaitse saanud isikute kohanemisprogramm II“, mille raames toimus 12 koolitust ja koolitati 57 sihtrühma liiget. Uuendati nii koolitus- kui ka infomaterjale ja täiendati koolitusmetoodikat. Koostöös sidusgrupi esindajatega koondati kogemuslood Eestisse saabunud rahvusvahelise kaitse saajatest, mida kasutatakse edaspidi koolitustel õppematerjalina.

Lisaks eeltoodule on alates 2018. aasta novembrist tegutsenud Ülemiste linnakus Eesti Rahvusvaheline Maja (IHE), mille tegevusi rahastatakse riigieelarve vahenditest ning kus pakuvad täna ennekõike välisspetsialistidele ja nende peredele, aga ka neid värbavatele tööandjatele nõustamisteenuseid INSA, Töötukassa, Politsei- ja Piirivalveamet, Tallinna linn ja maja tegevusi juhtiv EAS-i välisinvesteeringute keskuse programm Work in Estonia (WIE). Lisaks pakuvad majas korrapäraselt grupinõustamisi Maksu- ja Tolliamet ning mitmed teised avaliku sektori organisatsioonid.

Eesti Rahvusvahelise Maja kaudu pakutav hõlbustab valdkonna asutuste omavahelist koostööd ja infovahetust, kuid annab Eestile ennekõike konkurentsieelise valdkonna tippude värbamisel. 2019. aastal nõustati IHE-s personaalselt üle 1300 inimese (1937 lõpetatud nõustamist). Grupinõustamiste käigus toetati seejuures lisaks umbes 600 inimest, kes on praegu juba osa Eesti tööjõuturust või kes on Eestisse tööle asunud välismaalaste kaaslased ja on tööturule sisenemas.

WIE eestvõttel valmis ka põhjalik välisspetsialistide klienditeekonna ülevaade, mille eesmärk oli mõista, milliste teenusteni jõudmisel jäävad Eestisse saabujad praegu hätta ja mida on varasemate aastatega võrreldes oluliselt edasi arendatud. Samal põhimõttel valmis ka tööandjate vaadet esindav teekonnakaart.

2. TEISTE ARENGUKAVADE KAUDU ELLUVIIDUD LÕIMUMISEESMÄRGID

2.1. Eesmärk 4. Eesti keelest erineva emakeelega õpilastel on konkurentsivõimelised teadmised ja oskused eestikeelses keskkonnas toimetulekuks

Tabel 12. Neljanda eesmärgi indikaatorid

Lõimumiskava indikaatorid	Lõimumiskava indikaatorite saavutustase 2019	Lõimumiskava indikaatorite sihid 2020
Eesti keel teise keelena põhikooli lõpueksami ja gümnaasiumi riigieksami keskmine sooritustulemus Allikas: HTM	69 punkti (põhikool); 75 punkti (gümnaasiumi kõik õppevormid)	75 punkti (põhikool); 75 punkti (gümnaasiumi kõik õppevormid)
Eesti keele tasemeeksami (B2) sooritanute osakaal kõigist eesti keele tasemeeksami teinud kutseõppuritest Allikas: HTM	17,4%	32%
Madala haridustasemega mitteõppivate 18–24-aastaste eesti emakeele ja eesti keelest erineva emakeelega noorte osakaalu (%) erinevus Allikas: HTM	eesti emakeelega 10,2%; eesti keelest erineva emakeelega 9,0%	erinevust ei ole
Tiiptasemel oskustega (PISA 5. ja 6. taseme saavutanud) õpilaste osakaal eesti keelest erineva õppekeelega koolis võrreldes eestikeelse kooliga Allikas: HTM	2019. a ei mõõdetud 2018. a tulemused: loodusteadused: eesti keelest erineva õppekeelega kool 5,3% eestikeelne kool 14,6%; lugemisoskus: eesti keelest erineva õppekeelega kool 5,7% eestikeelne kool 16,7%	loodusteadused: eesti keelest erineva õppekeelega kool 11,2%; eestikeelne kool 18,5%; lugemisoskus: eesti keelest erineva õppekeelega kool 4,4%; eestikeelne kool 13,7%.

Eesti keele oskus põhikooli lõpus on pisut suurenenud, kuid see ei ole kõigil õpilastel praegu piisav õpingute edukaks jätkamiseks keskkooli tasemel. Pärast gümnaasiumi eestikeelsele õppele üleminekut 2014. aastal on gümnaasiumilõpetajate eesti keele oskus samal tasemel. Madala haridustasemega mittetöötavate ja -õppivate 18–24-aastaste seas on natuke rohkem eesti emakeelega noori, vahe muukeelsete noortega on vähenenud.

Tabel 13. Meede 4.1. Eesti keelest erineva emakeelega inimestele konkurentsivõimeliste haridusvõimaluste tagamine

Meetme 4.1 indikaatorid	Meetme indikaatorite saavutustase 2019	Meetme indikaatorite sihid 2020
Eesti keelest erineva emakeelega põhikooli lõpetajate osakaal, kes valdavad eesti keelt vähemalt tasemel B1 (%) Allikas: HTM	70,5%	90%

Vene õppekeelega põhikooli lõpetajate osakaal, kes valdavad eesti keelt vähemalt tasemel B1 (%) Allikas: HTM	62,5 (vene õppekeel)/ 67 (koos keelekümblusega)	90%
Eesti keele kui teise keele riigieksami vähemalt 60% tulemusega sooritanute osakaal eksamil käinud gümnaasiumilõpetajate arvust Allikas: HTM	77,4%	75%

Meetme käigus tagati kutseõppuritele täiendavad eesti keele õppe võimalused, tõhustati koostöövõrgustikke, korraldati koolitusprogramme ja toetati õpilasvahetusi. Endiselt toetati turvalisuse- ja väärtuskesksete programmide levikut haridusasutustes. Uues Kohtla-Järve riigigümnaasiumis pakuti vene emakeelega õpilastele eesti keele süvaõpet.

Vene keeles statsionaarses õppes põhihariduse omandajate osakaal on viimase kümne aastaga langenud 20%-lt 17%-le. Vene keeles saab statsionaarses õppes põhiharidust omandada kaheksas maakonnas. Gümnaasiumiastme statsionaarses õppes õpib 99% õpilastest vähemalt 60% ainetest eesti keeles.

Eesti keele kui teise keele lõpueksami tulemused põhikooli ja gümnaasiumi lõpus ei ole viimastel aastatel oluliselt paranenud. Kui 2014. aastal oli keskmine tulemus põhikooli lõpus 67 punkti ja gümnaasiumi lõpus 72 punkti, siis 2019. aastal on need näitajad 69 punkti ja 75 punkti. Gümnaasiumilõpetajate tulemus on jõudnud seatud sihini (75 punkti).

Eesti keelest erineva emakeelega lastele ja noortele tagati võimalused Eesti ühiskonnas aktiivseks toimimiseks ja õpingute jätkamiseks võrdselt eestlastest õppuritega. Jätkusid õpilasvahetused – liitunud koole 2019. aasta lõpuks 182, neist 41 vene- või kakskeelse õppekeelega. Õpilasvahetuses osales 269 õpilast, neist 116 eesti-vene ja vene-eesti suunal.

2019. aasta septembris alustas õppetööd Kohtla-Järve riigigümnaasium, kus täiesti uude õppehoonesse mahub õppima ca 400 õpilast. Riigigümnaasiumis asusid õppima Kohtla-Järve gümnaasiumide senised õpilased ja põhikoolide lõpetajad. Vene emakeelega õpilastele pakutakse koolis eesti keele süvaõpet. Õppemoduleid pakutakse õpilastele inseneeria, digisüsteemide, reaali- ja loodusteaduste, etenduskunstide ning meedia ja kommunikatsiooni valdkonnas. Kooli ambitsiooniks on saada kogu piirkonna elu edendamise keskuseks.

Mitmekultuuriliste koolide koostöövõrgustik MUKK laiendas tegevusi ja keskendas tähelepanu koolikultuurile ja väärtuskasvatusele. Võrgustikku kuuluvad Sakala Eragümnaasium, Tallinna Läänemere Gümnaasium, Tallinna Humanitaargümnaasium, Tartu Aleksander Puškini Kool, Valga Priimetsa Kool ja Pärnu Tammsaare Gümnaasium, kes kaasavad tegevustesse vajaduspõhiselt teisi mitte-eesti õppekeelega koole. Võrgustiku eesmärk on koosõpe ja kogemustevahetus kõigis koolielu valdkondades ning vene keelt õppekeelena kasutavate koolide võimestamine ühtses Eesti koolisüsteemis. Võrgustiku õpiteekonda aitavad disainida TÜ eetikakeskus ja Briti Nõukogu. 2019. aastal korraldati koolide vaatlus ja sellega kaasnevad koolitused väärtuspõhiste koolipraktikate temal ning koostati mitmekultuurilistele koolidele suunatud õpetajakoolituste kava.

Liikuma Kutsuva Kooli võrgustik on hästi edenenu ja toetatud on võrgustiku laiendamist koolides. 2019. aasta lõpu seisuga kuulus sinna 78 kooli ning juurdekasv 2018. aastaga võrreldes on 30 kooli. Vene õppekeelega koolide osakaal liikuma kutsuvate koolide võrgustikust moodustas 10%.

HTM koostöös liikumisega Kiusamisvaba Haridustee Eest on seadnud eesmärgiks, et kiusamist ennetavad ja lahendavad programmid jõuaksid igasse kooli ja lasteaeda. 2019. aastal rakendas turvalisuse- ja väärtuskeskseid programme ligikaudu 60% üldhariduskoolidest ja 80% koolieelsetest lasteasutustest. Riik toetab endist viisi turvalisuse- ja väärtuskesksete programmide levikut haridusasutustesse ning on märgatavalt suurendanud partneritele eraldatavaid vahendeid. Kõrgendatud tähelepanu all on vene õppekeele koolid ja kutseõppeasutused. Vene õppekeele üldhariduskoolide kiusamisvaba koolikultuuri kujundamine on osa terviklikust väärtuskasvatusest.

2019/2020. õppeaastal omandas kutseharidust vene õppekeele õppekavadel 4878 õpilast (s.o 20% õppurite üldarvust), neist 2731 õpilast õppis kutsekeskhariduse tasemel. Kutsekeskhariduses on koolid kohustatud minema üle eesti õppekeelele hiljemalt 2020. aasta 1. septembril.³⁶ Eesti keele omandamine tööturul rakendumiseks ja edasiõppimiseks vajalikul tasemel tagab lõpetajate parema konkurentsivõime.

Nii õppurite eesti keele õppe toetamiseks kui ka õpetajate täienduskoolituseks kasutatakse ESF-i vahendeid. Tööturu vajadustele vastava kutse- ja kõrghariduse arendamise (PRÕM) 2014–2020 raames toetatakse kutse- ja kõrghariduse õppurite akadeemilise ja erialase eesti keele ning võõrkeelte õpet. Tegevuse eesmärk on suurendada õppijate sujuvat liikumist haridustasemetel vahel ning parandada õpingutejärgset toimetulekut, karjäärivõimalusi ja mobiilsust tööturul. Meetme „Täiendav eesti keele kui teise keele õpe kutse- ja kõrghariduses“ raames alustas 2019. aastal täiendavat eesti keele õpet 433, lõpetas 112 õppurit, katkestas 12 ja jätkas õpinguid 357 õppurit (andmed on kutse- ja kõrghariduses kokku). Kokku on 2015.–2019. aasta jooksul õppinud eesti keelt 1802 õppijat.

MTÜ Eesti Pagulasabi ja Tartu Ülikooli eetikakeskus korraldasid koolitusprogrammi „Avatud algus: valik retsepte mitmekultuurilise lasteaia kujundamiseks“, kus osales 121 lasteaia õpetajat, juhti ja tugitöötajat. Koolituse käigus õpiti uusi meetodeid ja töövõtteid, mis abistasid õpetajaid ja juhte muu keele- ja kultuuritaustaga laste toetamisel ning mitmekultuurilise ja salliva rühmaruumi loomisel. Valmis käsiraamatu „Avatud algus: valik retsepte mitmekultuurilise lasteaia kujundamiseks“ kordustrükk.

Tabel 14. Meede 4.2. Eesti keelele ülemineku, keelekümbeluse ja lõimitud aineõppe läbiviimise ja rakendamise toetamine

Meetme 4.2 indikaatorid	Meetme indikaatorite saavutustase 2019	Meetme indikaatorite sihid 2020
Eestikeelses õppes ja keelekümbelusklassides osalevate eesti keelest erineva emakeelega õpilaste osakaal (%) Allikas: HTM	33,6%	suureneb
Eestikeelsete tundide osakaal kõikidest tundidest eesti/vene ja vene õppekeele koolide põhikooliastmes, kus ei toimu keelekümbelust Allikas: HTM	22%	suureneb

³⁶ Õppekeeleks loetakse keel, milles toimuv õpe moodustab vähemalt 60 protsenti kooli õppekavas sätestatud õppe mahust.

Meetme käigus pakuti koolituse keelekümblusprogrammi kaasatud lasteaedadele ja koolidele, arendati lõimitud aine- ja keeleõppe (LAK-õppe) mudelit, toetati vene õppekeelega haridusasutusi keelekümbluse arendamisel ja eestikeelsele õppele üleminekul.

Aasta-aastalt on vähenenud laste osakaal, kes osalevad alushariduses vene õppekeeles. Kui 2009/10. õppeaastal moodustasid venekeelsete rühmade lapsed 22%, siis 2019/20. õppeaastal on see näitaja 16%. Peamiselt on selle võrra suurenenud keelekümblesjate osakaal koolieelsetes lasteasutustes. 2019/2020 osaleb keelekümblesrühmades ja -klassides ligi 11 000 last. Programmiga on liitunud 37 kooli ja 70 lasteaeda.

Alates 2018/2019. õppeaastast on lasteaedadele lisandunud täiesti uus programm – „Professionaalne eestikeelne õpetaja igasse vene õppekeelega lasteaiarühma“, mille kaudu luuakse lasteaedadesse täiendavad eesti keele õpetajate ametikohad, üks igasse venekeelsesesse rühma, et tagada kõigile lastele alushariduses võrdsed võimalused. Teise emakeelega lapsed omandasid mängu kaudu eesti keelt ja eestikeelne tegevus hõlmas kogu õppekasvatustegevust, sealhulgas muusika-, liikumis- ning kunstitegevusi ja igapäevast suhtlemist ning toiminguid. Projekti eesmärk oli luua lastele lasteaias eesti keele omandamiseks kvaliteetne kasvukeskkond ja õpetajate varajase keeleõppe alase pädevuse tõstmine. Õpetajatele pakutav koolitus tugines teaduspõhisele lähenemisele laste keelelise arengu toetamisel koolieelses eas, koolieelse lasteasutuse riiklikule õppekavale ja Euroopa alushariduse keeleõppe portfoolio materjalidele.

2019. aasta alguses avalikustati pilootuuringu aruanne, mis näitas, et nii õpetajad kui ka lapsevanemad olid pilootprojektiga väga rahul. Projekt toetas koostöist õppimist ja varajast keeleõpet. Oluliseks lähtekohaks oli meeskonnakultuuri kujundamine, et kogu lasteaias meeskond toetaks eesti keele õppimist ja üksteise kultuuride mõistmist ning vastastikust suhtlemist. Projekt panustas samuti koostööle lapsevanematega ja nende motivatsiooni hoidmisele.

2018/19. õppeaastal valiti konkursiga pilootprojekti 10 Tallinna ja 11 Ida-Virumaa lasteaeda, kust osales programmis kokku 53 rühma. Kohalikud omavalitsused said riikliku toetuse abil tasuda 53 eestikeelse õpetaja tööjõu- ja koolituskulude ning õppevahendite eest. Alates 2019/2020 toetati koostöös Tallinna Ülikooliga 30 uue rühma osalemist projekti koolitustes. Eeluuring on näidanud koolide huvi programmi vastu. Lasteaiarühmade projekti edukas algus Tallinnas ja Ida-Virumaal on loonud positiivse hoiaku ja motivatsiooni ka põhikoolidel mitmekeelse õppe pilootprogrammi arendamise ja juurutamise tegevustes osaleda.

Eesti keele õppe taseme parendamiseks vene õppekeelega koolides jätkati ka keelekümblesprogrammi tegevustega. Programmiga on liitunud 37 kooli. Õpetajatele pakuti meetodilist tuge, täienduskoolitusi ning lisatasu. Toimis Eesti-sisene õpilasvahetuse programm. Kõik koolid, kus asusid õppima uussisserändajad, sh rahvusvahelise kaitse saajad ja taotlejad, said SA Innove keelekümbleskeskusest ja piirkonna Rajaleidja keskusest vajaduspõhist tuge.

Tallinna Ülikooli ja Vaasa Ülikooli koostöös on välja arendatud rahvusvaheline moodul keelekümbles õppe tõhustamiseks ülikoolides. Täienduskoolitus on kavandatud teemal „Keelekümbles muu õppekeelega ja eesti keele kui teise keele tugiõpet võimaldavatele rühmadele“.

2.2. Eesmärk 5. Eesti keelest erineva emakeelega noorte aktiivne osalemine noorsootöös ja tihedate kontaktide loomine eestikeelsete eakaaslastega

Tabel 15. Viienda eesmärgi indikaator

Lõimumiskava indikaator	Lõimumiskava indikaatori saavutustase 2019	Lõimumiskava indikaatori siht 2020
Noorte kaasatus noorsootöös omavalitsustes, mille elanikkond on enamuses eesti keelest erineva emakeelega, võrdluses Eesti keskmisega Allikas: EHS	44,8% noorte kaasatus noorsootöös omavalitsustes, mille elanikkond on enamuses mitte-eestlased võrdluses Eesti keskmisega) 59,5% (noorte kaasatus noorsootöös, % noorte koguarvust)	45% 60% (Eesti keskmine)

Tabel 16. Meede 5.1. Võimaluste suurendamine noorte omaalgatuseks, ühistegevuseks ja osaluseks

Meetme 5.1 indikaator	Meetme indikaatori saavutustase 2019	Meetme indikaatori siht 2020
Organiseeritud osalusvõimaluste arv Allikas: HTM	71 ³⁷	200

Noortevaldkonnas viidi ellu tegevusi, mis toetasid noorte omaalgatust ja noorteprojektide korraldamist, sh tõrjutusriskis noorte kaasamist.

Euroopa Sotsiaalfondi toel korraldati noorte omaalgatuslike ideede elluviimiseks projektikonkurss „Nopi üles“. 2019. aastal sai toetust 71 noorte omaalgatuslikku projekti. Lisaks viidi ellu programmi „Noortekohtumised“, mille eesmärk on suurendada Eestis elavate 11–19-aastaste eri emakeelega noorte omavahelist suhtlemist, üksteisemõistmist ja arengut, kasvatada osalejate kultuuriteadlikkust, avatust ning sallivust. Noortekohtumiste puhul on tegemist erineva kultuuritaustaga noortegruppide koostööprojektiga, kus projekti töötavad välja ja viivad ellu noored ise. Kokku toetati 38 erinevat noortekohtumise projekti, mille raames korraldati 60 kohtumist, kus osales kokku 1516 noort. Noortekohtumiste programmi mõju-uuring³⁸ toob välja, et tegu on väärtusliku erineva kultuuritaustaga noorte koostööd ja ühistegevusi toetava programmiga, mis pöörab tähelepanu lõimumisele, erinevate kultuuride vahelisele õppimisele, noorte pädevuste arendamisele ja noortejuhtide arendamisele. Uuringust tuli esile programmi väärtus noorsootöö põhimõtete mõistmise paranemisel ja levikul, noorsootöö korraldamise kompetentsi arendamisel, formaalse ja mitteformaalse õppe paremal sidumisel ja praktikate vahetamisel ning võimalusel saada kogemus projektimaailmas.

³⁷ Seoses KOV reformiga kahanes KOVide arv 79-le. Seetõttu ei ole algselt seatud sihttasemeid võimalik saavutada. Edaspidi (alates 2018. a) mõõdetakse eesmärgiks seatud noorte osalusvõimaluste taset osakaaluna omavalitsuste koguarvust.

³⁸ <https://noored.ee/noortekohtumiste-programmi-moju-uuring-2/>

18 noorteühingule eraldati noorteühingute aastatoetust ja toetati noorte osaluskogude tegevust. 2019. aasta lõpu seisuga oli Eestis kokku 46 noortevolikogu, omavalitsustes tegutses 26 noorte aktiivgrupp.

Noortevaldkonna töötajatele, sh eesti keelest erineva emakeelega noorsootöötajatele, olid kättesaadavad erinevad koolitusvõimalused. Euroopa Sotsiaalfondi toel olid kättesaadavad pikaajalised arenguprogrammid, temaatilised koolitused (sh vaenukõne ennetuse teemaline koolitus), piirkondlikku arengut toetavad koolitustegevused ning koolitustegevused, mis tugevdavad noorsootöö praktikat rahvusvahelise teadmise ja oskusega.

2.3. Eesmärk 6. Eesti keelest erineva emakeelega elanikele on tagatud võimalused täiendada oma teadmisi ja oskusi konkurentsivõimeliseks osalemiseks tööturul

Tabel 17. Kuuenda eesmärgi indikaatorid

Lõimumiskava indikaatorid	Lõimumiskava indikaatorite saavutustase 2019	Lõimumiskava indikaatorite sihid 2020
Töötuse määr eestlaste ja teistest rahvustest elanike seas Allikas: Statistikaamet	erinevus 1,5 korda	erinevus 1,5 korda
Tööhõive määr eestlaste ja teistest rahvustest elanike seas Allikas: Statistikaamet	eestlased – 69,6%; teistest rahvustest elanikud – 66%	eestlased – 66,9% teistest rahvustest elanikud – 63,2%
Eesti keelt emakeelena mitterääkivate ühiskonnaliikmete enesehinnanguline aktiivne eesti keele oskus Allikas: EIM	andmed kogutakse 2020. aastal EIM-iga	40%

Muust rahvusest isikute enesehinnanguline eesti keele oskus on viimastel aastatel paranenud ning vajadus eesti keele järele on suurenenas nii tööl kui ka vabal ajal. Teistest rahvustest elanike olukord tööturul on paranenud: hõivatute arv suurenes ja töötus vähenes.

Tabel 18. Meede 6.1. Teistest rahvustest elanike tööhõivevõime tõstmine

Meetme 6.1 indikaator	Meetme indikaatori saavutustase 2019	Meetme indikaatori siht 2020
Tööturuteenustel osalejate osakaal registreeritud töötute hulgas, kelle põhiline suhtluskeel ei ole eesti keel (keskmiselt kuus) Allikas: Töötukassa	41,3%	35%

Inimeste tööturult väljalangemise ennetamiseks pakuti nii töötutele kui ka töötavatele inimestele Eesti Töötukassa toel täiendus- ja ümberõpet. Õppimiseks oli võimalik tuge saada neil töötavatel inimestel, kes on ammu omandanud hariduse, kelle terviseseisund on halvenenud või kelle eesti keele oskus ei vastanud tööturu nõudmistele.

2019. aastal osales tööturuteenustes 20 827 registreeritud töötut, kelle põhiline suhtluskeel ei ole eesti keel. Kõige enam võeti osa tööturukoolitusest (28% osalemistest), karjäärinõustamisest (20% osalemistest) ja tööotsingu töötoast (14% osalemistest).

2019. aastal osales Töötukassa pakutud eesti keele kursustel 3693 registreeritud töötut, kelle peamine suhtluskeel ei ole eesti keel. Tööturuteenustel osalejate osakaal registreeritud töötute hulgas, kelle põhiline suhtluskeel ei ole eesti keel, oli 2019. aastal 41,3% (keskmiselt kuus).

WIE kaudu piloteeriti 2019. aastal koos Töötukassa, Move My Talenti ja Talent Mobilityga kuut neljanädalast kaaslaste programmi tsükli (Spouse Career Programme), eesmärgiga aidata Eesti tööturule (tagasi) tuua Eestisse saabunud välisspetsialistide abikaasad ja elukaaslased. Tegemist on valdavalt mitmekordse kõrghariduse ja mitme võõrkeele oskusega inimestega, kes on jäänud tööelust ajutiselt kõrvale kas väikeste laste kasvatamise või veel vähese eesti keele oskuse tõttu. Vähemalt 65% programmi lõpetanutest on tänaseks siirdunud erialasele tööle, asunud omandama kas doktori- või magistrikraadi või asunud pere kõrvalt tegutsema vabatahtlikena / projektipõhistel töödel. Esimesel aastal osales programmis kokku 71 inimest, andes tegevusele soovitusindeksi 10 (NPS 10, maksimum). Programm jätkub 2020. aastal.

Teenusel „Minu esimene töökoht“ osales 2019. aasta jooksul 1567 registreeritud töötut, sh 614 töötut, kelle põhiline suhtluskeel ei ole eesti keel. Piirkondliku töökoha loomise toetusega asus 2019. aastal tööle kokku 84 registreeritud töötut, sh 55 töötut, kelle põhiline suhtluskeel ei ole eesti keel.

Kuigi teistest rahvustest inimeste osalemine elukestvas õppes on endiselt madalam kui eestlastel, on viimase aastaga võrreldes enam kasvanud just muu emakeelega inimeste elukestvas õppes osalemise määr – võrreldes 2018. aastaga 2 protsendipunkti (2018 – 14,1%; 2019 – 16,1). Eestlaste elukestvas õppes osalemine on samal ajal langenud 0,3% võrra.³⁹

Tabel 19. Meede 6.2. Eesti keelest erineva emakeelega inimeste riigikeeleoskuse parendamine

Meetme 6.2 indikaator	Meetme indikaatori saavutustase 2019	Meetme indikaatori siht 2020
Eesti keele tasemeeksami (tasemed A2–C1) sooritanute osakaal eksamil käinutest (%)	57,4%	55%

Allikas: SA Innove

Eesti keele õppevõimaluste mitmekesisus ja täiskasvanute kasvanud õpimotivatsioon avaldas mõju eesti keele tasemeeksamite sooritusel. 2019. aastal sooritas SA Innove korraldatud eesti keele tasemeeksami kas A2, B1, B2 või C1 tasemel 57,4% eksamil käinutest, mis on 1 protsendipunkt kõrgem kui 2018. aastal.

2019. aastal anti avalikuks kasutuseks eesti keele B1-taseme e-õppe keskkond „Keeletee“, mida kasutas ca 3300 keeleõppijat. „Keeletee“ võimaldab iseseisvalt eesti keelt õppida nii vene- kui ingliskeelsetel õppijatel, pakkudes selleks lugemise, kirjutamise ja teksti

³⁹ Allikas: Haridus- ja Teadusministeerium (2020).

mõistmisega seotud harjutusi. E-kursus on tasuta ning e-kirja vahendusel saab nõu ja abi küsida ka eesti keele õpetajalt.

„Keeletee“ on jätkuks populaarsele eesti keele e-kursusele „Keeleklikk“, mis võimaldab eesti keelt tasuta õppida A1 ja A2 tasemel. „Keeleklikil“ on umbes 67 000 kasutajat. „Keeleklikk“ põhineb autentsetel intervjuudel ja sisaldab lisaks üle saja grammatikavideo ja ligi tuhat keeleõppeülesannet. E-õppe keskkonna rikkalik harjutusvara pakub võimalust iseseisvaks eesti keele õppimiseks vene ja inglise keele baasil õppijatele.

Eesti keel teise keelena digiõpikud (kirjastus Koolibri) on kogu põhikooli ulatuses tehtud tasuta kättesaadavaks õpilastele, õpetajatele ja lapsevanematele opiq.ee platvormil.

124-le Ida-Virumaa lasteaia- ja üldhariduskooli õpetajale pakuti tasuta B2 ja C1 taseme eesti keele koolitust, et sooritada nõutav tasemeeksam. Õppetöö mahtu suurendati 2019. aastal 250 tunnini kursuse kohta. Keeleõppegrupid moodustati Narvas, Sillamäel, Jõhvis ja Kohtla-Järvel. 2017–2018⁴⁰ osales õppetöös 196 haridustöötajat, kellest 48 on sooritanud eesti keele tasemeeksami B2 või C1 tasemele.

2019. aastal jätkas Keeleinspeksioon järelevalvet eesti keele kursuseid korraldavate koolitusasutuste tegevuse üle, hinnates esitatud õppekavade vastavust ning külastades keeletunde. 2019. aasta lõpuks on Haridus- ja Teadusministeeriumilt tegevusloa saanud 90 keelefirmat, kokku oli neis registreeritud 276 õppekava, neist kõige rohkem A2 ja B1 tasemel. Keelefirmades tegutseb 466 eesti keele õpetajat, kelle kvalifikatsioon vastab seaduses sätestatud nõuetele. 2019. aastal sai tegevusloa 22 uut keelefirmat.⁴¹

Paikvaatluste käigus avastasid Keeleinspeksiooni töötajad järgmised kõige sagedasemad puudused: õpperühmade moodustamisel ei ole alati piisavalt arvestatud õppijate keeleoskuse tasemega, tund ei vasta õppekavas esitatud teemale ega tasemele, meetodilised võtted on ühekülgised, mis kokkuvõttes pärsib õpimotivatsiooni ja õppija soovi oma keeleoskust edendada.⁴²

---

⁴⁰ 2019. aasta sügisel alustanud grupid õpivad veel ja lõpetavad mais 2020.

⁴¹ Allikas: Keeleinspeksioon (2020). Keeleinspeksiooni 2019. aasta tegevuste aruanne.

⁴² *Ibid.*

3. ARENGUKAVA JUHTIMINE, ELLUVIIMINE JA SEIRE

Kohanemis- ja lõimumispoliitika koordineerimiseks jätkasid tööd „Lõimuv Eesti 2020“ juhtkomitee ja juhtrühm, mis kogunesid regulaarselt. Peamisteks teemadeks oli ESF-i uue perioodi ettevalmistamine, ülevaate andmine RE ja ESF-i vahehindamistest ning lõimumisvaldkonna jätkuarengukava kokkupanemine.

1.–2. aprillil toimus traditsiooniks saanud lõimumisakadeemia Koolimäel, mille eesmärk on kord aastas koondada ja koolitada lõimumise ja kohanemisega seotud erinevate ministriumite ametnikke. Seekordseks eestvedajaks oli Siseministeerium, muu hulgas keskenduti uussisserändajate lõimumisele.

Kultuuriministeerium korraldas koostöös Kohtla-Järve linnavalitsusega 5.–6. septembril 2019 Kohtla-Järve foorumi. Kohtla-Järve foorumi eesmärk oli koostöös partnerministeeriumitega panustada linna arengusse ja leida lahendusi piirkonna valuküsimustele. Lisaks Kultuuriministeeriumile võtsid foorumist osa veel 11 riigiasutuse (sh 7 ministriumi) esindajad.

Valdkondlike koostöövõrgustike tugevdamiseks korraldati 30. septembrist 1. oktoobrini Narvas LõimFest, kus osalesid riigi ja kohalike omavalitsuste ametnikud ning kohaliku elu eestvedajad.

2019. aastal jätkus lõimumisvaldkonna uue arengukava koostamine. Aasta alguses toimusid Tallinnas strateegiaprotsessi mõttehommikud erinevate sihtrühmadega.⁴³ Sügisel toimus koostöös kultuuri valdkonna arengudokumentide „Kultuur 2030“ koostajatega kogu Eestit hõlmav maakonnatuur arengudokumentide põhimõtete tutvustamiseks ja sisendi kogumiseks. Kokku osales aruteludel ligi 270 inimest peaaegu kõigis maakondades.

Seoses üleriigilise strateegilise planeerimise süsteemi korrastamisega ning selle mõjul arengukavade ja tulemusvaldkondade arvu vähendamise otsustati 2019. aasta lõpus, et lõimumise valdkonna eesmärgid kajastatakse „Rahvastiku ja sidusa ühiskonna arengukavas“, mida koostatakse koostöös Siseministeeriumiga. Ühine arengukava seob paremini kohanemis- ja lõimumisteenused, tugevdab ministriumite koostööd ja valdkonna strateegilist juhtimist.

Uuenduslike lahenduste leidmiseks, õppe paremaks korraldamiseks ja selle kvaliteedi tõstmiseks liitus Kultuuriministeerium Riigikantselei innovatsiooniprogrammiga, mille eesmärk on suurendada teistest rahvustest püsielanike ning uussisserändajate aktiivset suhtlemist eesti keeles: võimalusi omandada keelt sobivates õppevormides, seda igapäevaselt praktiseerida ja selle abil end Eestis teostada. Meeskonnas on esindatud lisaks Kultuuriministeeriumile INSA, Haridus- ja Teadusministeerium, Sotsiaalministeerium, Töötukassa ja Siseministeerium.⁴⁴

2019. aastal alustas Kultuuriministeeriumis tööd lõimumise valdkondliku läbirääkimiste tööriühm⁴⁵, kuhu kuuluvad kaheteistkümne kohaliku omavalitsuse esindajad, Haridus- ja

⁴³ https://www.kul.ee/sites/kulminn/files/loimuv_eesti_2030_strateegiaprotsessi_mottehommikud_1_osa.pdf,
https://www.kul.ee/sites/kulminn/files/loimuv_eesti_2030_strateegiaprotsessi_mottehommikud_2_osa.pdf

⁴⁴ <https://www.riigikantselei.ee/et/innovatsioonitiim>

⁴⁵ Töörühm moodustati Kultuuriministri käskkirjaga nr 205 23.11.2018.

Teadusministeeriumi, Siseministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi, Rahandusministeeriumi, Töötukassa ja INSA esindajad. Töörühma eesmärk on kaasa aidata pikaajalise ning tulevikku vaatava kohaliku omavalitsuse tasandi lõimumispoliitika kujundamisele ning luua kõikidele omavalitsustele võimekus lõimumisalase tegevuse edukaks läbiviimiseks. Arvestades seda, et nii vähelõimunud püsielanikud kui ka uussisserändajad elavad eelkõige Tallinnas, Tartus ja Ida-Virumaa suurtes linnades, on töörühmal plaanis välja töötada elukohapõhiseid kohanemis- ja lõimumismeetmeid. Koostöö nii poliitikakujundajate kui ka integratsiooni realselt läbiviivate kohalike omavalitsuste ja partnerorganisatsioonide vahel aitab kaasa jagatud vastutuse kujunemisele, võimaldab seeläbi omavalitsuse arengut planeerida ja ka mitmete tegevuste kaudu seatud sihtide poole liikuda.

2019. aastal moodustas kultuuriminister käskkirjaga nr 136 24.07.2019 ka töörühma soome-ugri 8. maailmakongressi ettevalmistamiseks. Töörühma kuuluvad kongressi ettevalmistamisega seotud ministeeriumite ja ametkondade, Eesti Vabariigi Presidendi Kantselei, Tartu Linnavalitsuse, Eesti Rahva Muuseumi, Fenno-Ugria Asutuse ja soome-ugri rahvaste maailmakongressi konsultatiivkomitee Eesti esindajad.

Lisaks toimub ka rahvusvähemuste kultuurinõukoja töö koordineerimine ning Ida-Virumaa rahvusvähemuste ümarlaua tegevuses osalemine.

Valmisid valdkondlikult olulised analüüsid:

- „Eesti riigi lõimumis- ja kohanemisteenused“. Tallinn: Kultuuriministeerium, 2019;
- Siseministeeriumi ja Kultuuriministeeriumi ESFi kohanemis- ja lõimumismeetme rakendamise vahehindamine perioodil 2014–2018. Lõpparuanne (2019);⁴⁶
- Gravitas Consult OÜ. Valdkondliku Arengukava „Lõimuv Eesti 2020“ rakendusplaanides perioodil 2014–2018 riigieelarvest rahastatud tegevuste vahehindamine. Tallinn: Kultuuriministeerium, 2020;
- Kaldur, Kristjan, Kivistik, Kats ja Pohla, Triin. „Integratsiooni monitooringu meetodika (re)kontseptualiseerimine“. Tallinn: Kultuuriministeerium, 2019;
- Kaldur, Kristjan *et al.* „Uussisserändajate kohanemine Eestis“. Tallinn: Siseministeerium, 2019;
- „Avaliku sektori tööhõive võimaluste edastamine muukeelsele elanikkonnale: analüüs ja ettepanekud“. Tallinn: Rahandusministeerium, 2019.

---

⁴⁶ Valdkondliku arengukava „Lõimuv Eesti 2020“ rakendusplaanides perioodil 2014–2018 riigieelarvest rahastatud tegevuste vahehindamine, vt siit https://www.kul.ee/sites/kulminn/files/le2020_re_vh_02.04.19.pdf. Siseministeeriumi ja Kultuuriministeeriumi ESFi kohanemis- ja lõimumismeetme rakendamise vahehindamine perioodil 2014–2018. Lõpparuanne: https://www.kul.ee/sites/kulminn/files/esf_kohanemis-ja_loimumismeetme_vahehindamine_-_lopparuanne.pdf.

ARENGUKAVA ELLUVIIMISE MAKSUMUS 2019. AASTAL

Lõimumiskava 2019. aasta rakendusplaani eelarve maht oli 15 440 516 eurot (planeeritud summa 13 828 152 eurot). 2019. aasta rakendusplaani finantsvahenditest moodustas 72% (11 167 252 eurot) alaeesmärk 1; 13% (2 041 404 eurot) alaeesmärk 2; 8% (1 178 244 eurot) alaeesmärk 3. Lõimumiskava arendus- ja administreerimiskulud moodustasid 7% (1 053 616 eurot). Lisaks riigieelarvelistele vahenditele viiakse lõimumiskava tegevusi ellu Euroopa Sotsiaalfondi ning Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi 2014–2020 vahenditest, mis rakendusid 2015. aastal. Lõimumiskava 2019. aasta tegevusi rahastasid Kultuuriministeerium (13 014 454 eurot), Haridus- ja Teadusministeerium (229 180 eurot), Justiitsministeerium (207 945 eurot), Siseministeerium (1 971 436 eurot) ning Sotsiaalministeerium (17 500 eurot).

Rakendusplaani kulud on kooskõlas riigieelarve strateegiaga 2019–2022 ning kaeti Kultuuriministeeriumi, Siseministeeriumi, Justiitsministeeriumi, Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Sotsiaalministeeriumi valitsemisala eelarvetest.

Aruande lisa 1 annab täpsema ülevaate 2019. aastal kasutatud ja planeeritud eelarvelistest vahenditest rakendatud meetmete kaupa.

5. ÜLEVAADE OLULISEMATEST ARENGUKAVA TEGEVUSTEST 2020. AASTAL

2020. aastal jätkub „Rahvastiku ja sidusa ühiskonna“ arengukava koostamine, mille eest vastutavad kultuuriminister ja rahvastikuminister. Arengukava eesmärkide saavutamiseks koostatakse esialgse kava kohaselt neli programmi. Praegu on kavandatud järgmised programmid: Eesti rahva kestlikkus ja järelkasv; sidus ühiskond (katab kohanemis- ja lõimumisvaldkonna); kodanikuühiskonna potentsiaali rakendamine; rahvuskaaslaste side Eestiga ning sujuv Eessisse tagasipöördumine. Programmide nimetusi ja nende ulatust ning eesmärkide sõnastust korrigeeritakse vajaduse korral nende väljatöötamise käigus.

Teadmistepõhise ja tulemusliku poliitika kujundamiseks ja selle edukaks elluviimiseks suurendatakse eri organisatsioonide vahelist koostööd (avaliku- ja erasektori ning kodanikuühiskonna tasandil) ning seiratakse ühiskonnas toimuvaid lõimumisprotsesse. Selleks viiakse 2020. aastal läbi Eesti ühiskonna integratsiooni monitooring, mille tulemusi kasutavad lõimumispoliitika kujundajad ja lõimumistegevusi ellu viivad ministriumid ja organisatsioonid, teadlased ning lõimumisvaldkonna eksperdid, kodanikuühenduste esindajad ja ajakirjanikud ning Eesti ühiskond laiemalt.

Valdkondliku arengukava „Lõimuv Eesti 2020“ strateegiliste ja valdkondlike eesmärkide, meetmete ja tegevuste täitmist ning kasutatud vahendeid hinnatakse arengukava lõpparuandes 2021. aastal.

Jätkub eesti keele õppe pakkumine. 2020. aastal on planeeritud INSA vahendusel pakkuda 5500 õppekohta, mis on kaks korda rohkem kui eelmisel aastal. Lisaks koolitatakse koostöös Tartu Ülikooliga juurde kümme õpetajat, kellest viis asub INSA-sse tööle täiskoormusega. Väljatöötamisel on INSA täiskasvanute eesti keele õppe juhend, mis kirjeldab eesmärgid ja põhimõtted keeleõppe pakkumisel.

HTM-i eestvedamisel koostatakse eesti keele arengukava, mis loob muu hulgas täiskasvanute eesti keele õppele ühtsema aluse. Selleks, et parandada eesti keele õppe võimalusi ja selle tulemuslikkust täiskasvanutele, tehakse Riigikantselei innotiimiga läbi teenusdisaini programm.

Jätkatakse koostööd kohalike omavalitsustega, kes võiksid tulevikus veelgi enam panustada lõimumis- ja kohanemisteenuste elluviimisse. Ettevalmistamisel on kontseptsioon, mis kirjeldab võimalikud teenused, mida KOV-id võiksid pakkuda. Eelnimetatud ettepanekute läbiarutamine toimub aasta lõpul algaval maakonnatuurul koostöös Siseministriumiga.

Kohanemisvaldkonnas jätkatakse uussisserändajatele suunatud teenuste arendamisega, sh ESF-ist rahastatud rändeportaali www.settleinestonia arendamine, kohanemiskoolituste ja tööandjatele suunatud infojagamise teenuse pakkumine, kultuurierinevuste ja -teadlikkuse koolitused uussisserändajatega kokkupuutuvatele asutustele/organisatsioonidele, alustava ettevõtja baaskoolituse arendamine jmt.